

FORSKER FORUM

NR. 150 DECEMBER 2001

Nedtælling til hvad?

Det nye Videnskabsministerium får universiteterne under sig og skal styrke forbindelsen mellem forskningen og erhvervslivet. Universiteterne kan se frem til store forandringer, bl.a. med økonomisk selveje og erhvervsfolk i universiteternes ledelse

V-København d. 27. November
Den største overraskelse ved sammensætning af den nye regering var, at Helge Sander (V) blev hentet ind udefra til den vanskelige post i det nye super-ministerium for Videnskab, Teknologi og Udvikling. Sander er mest kendt for at bane vejen for professionel fodbold i Danmark, for at lave seksdagesløb i Herning samt for at være en populær borgmester samme sted.

Nu skal Sander så stå i spidsen for et ministerium, der - i forhold til Birte Weiss' IT- og Forskningsministerium - udvides med universitetsuddannelserne, erhvervsforskerne samt teknologi- og innovationspolitik. Hensigten er at knytte den offentligt finansierede forskning og uddannelse tættere til erhvervslivets aktiviteter.

Der er i regeringsgrundlaget en stor tiltro til især forskningen i og udviklingen af IT-området og i "vidensøkonomi". Den private forsknings vilkår skal forbedres (fx gennem tidligere varslede skattelettelser), og den offentlige frontforskning skal fungere i tæt samspil med erhvervslivet. Det skal bl.a. ske ved at øge antallet af erhvervsforskere.

Erhvervsfolk i universiteternes ledelse

Og så vil regeringen fuldføre den bevægelse, som den afgående regering satte i gang, ved at åbne universiteternes ledelser yderligere for folk udefra - herunder fra erhvervslivet. Universiteterne kan således se frem til ændringer af styrelsen og autonomien, fx gennem bestyrelser med eksternt flertal (som på DTU). Mar-

keds- og erhvervsrelateringen styrkes: "Universiteterne bør være selvejende og rammestyrede ved udviklingskontrakter. I disse bør der indbygges incitamenter til et øget samspil med erhvervslivet".

Regeringen er også indstillet på en endnu hårdere prioritering mellem indsatsene, når det for eksempel siges, at man ønsker at styrke naturvidenskab og matematik i uddannelsessystemet, fordi videnstunge virksomheder har svært ved at få tilstrækkelig kvalificeret arbejdskraft.

Endelig vil regeringen lave en gennemgribende analyse af **sektorforskningen** over de næste 2-3 år, med den hensigt at identificere egentlige sektorinstitutioner til fortsættelse, mens andre må se frem til at blive overført til "den fri forskning", som det kryptisk formuleres i regeringsgrundlaget.

Med et stort parlamentarisk flertal bag sig vurderes det, at regeringen på forsknings- og uddannelsesområdet kan agere handlekraftigt på området - eneste begrænsning kan være det sædvanlige spørgsmål: forskningens finanslov...

jØ

Åbent brev til regeringen 3
Der er udsigt til, at Københavns Universitet vil mangle omkring 50 mio. kroner i 2002 og store nedskæringer truer igen. **ÅBENT BREV**

Stillingsstruktur på skrømt? 4-5
Stillingsbesættelser sætter igen sindene i kog og stiller spørgsmål ved elastisk ansættelsesbekendtgørelse

Taksameterordning 6
- systemets principper er i orden, men taksterne er ude af trit med virkeligheden, siger Rektorkollegiets formand

Deltidsdirektiv uden konsekvens 8
Finansministeriet vil ikke sætte timelønsdirektiv ud af kraft, selv om EU-direktiv kræver det

Ikke overforbrug. Investering 9
Naturvidenskab i Århus har fået ny dekan. Han arver et underskud og kritik af økonomistyringen

Farvel til benchmarking? 10-11
Hvordan skal mekanismerne til kvalitetsforbedring være? Undervisningsministeriet havde ny model på plads lige før folketingsvalget. Nu arves modellen af den nye videnskabsminister

Ph.d.'ere: Dansk lønbarriere 16
Dårlig akademikerløn og mangel på forskningsstillinger er barriere for at søge karriere i Danmark, fortæller undersøgelse

Hvad er I bange for? 18
- spurgte TV-vært efter forgæves at have eftersøgt indvandrerforskere, der ville optræde i valgkampen

Intellektuelt tomrum 21
I USA er der en intellektuel debat med bid i. I England mangler den, lød den provokerende påstand fra sociolog. Det udløste voldsom debat. **ESSAY**

IDA ud af FORSKERforum 23
IDA's hovedbestyrelse sagde nej til fortsat samarbejde om bladudgivelse. **AFSKEDSKOMMENTAR** fra IDA's medlem af redaktionen

Medlemsblad for DM's universitetsansatte (ULA), DM's forskningsinstitutions ansatte, DJØF's undervisnings- og forskningsansatte (under Overenskomstforeningen), samt IDA's undervisnings- og forskningsansatte.

Bladets leder udtrykker fælles holdninger. Øvrige artikler i bladet er ikke nødvendigvis i overensstemmelse med afdelingernes synspunkter. Eftertryk er tilladt med tydelig kildeangivelse.

Redaktion:

Lektor Leif Søndergaard, DM I
Lektor Jens Heide, IDA
Lektor Mogens Ove Madsen, DJØF
Seniorforsker Niels Erik Poulsen, DM3
(ansv.hav. for dette nummer)

Red. sekr. Jørgen Øllgaard
(Joe@magister.dk)
Journalist Mogens Tanggaard
(mt@magister.dk)

Redaktionens adresse:

FORSKERforum
Peter Bangsvej 32
2000 Frederiksberg C

Telefon: 38 15 66 33
Fax: 38 15 66 32

FORSKERforum

udkommer 10 gange om året.
Bladet udkommer den første uge i hver måned.

Næste deadline: 18. januar 2002

www.forskeren.dk

Øvrige adresser:

Dansk Magisterforening
Peter Bangsvej 32
2000 Frederiksberg C
Tlf. 38 15 66 00

Magistrenes Arbejdsløshedskasse
tlf. 39 15 39 15

DJØF
Gothersgade 133
PB 2126
1015 Kbh. K
tlf. 33 95 97 00

AAK – Akademikernes A-kasse
Nørre Voldgade 29
1358 Kbh. K
tlf. 33 95 03 95

IDA
Kalvebod Brygge 31-33
1780 Kbh. V
tlf. 33 18 48 48

IAK
tlf. 33 18 49 00

Oplag: 8.000

Grafisk Produktion:
Poul Rømer Design
tlf. 44 53 05 51

Tryk: Datagraf

Foto: Søren Hartvig
(hvor ikke andre er anført).

LEDER

Af seniorforsker **NIELS ERIK
POULSEN**, DM's forsknings-
institutionsansatte

Misbrug af stillingsstruktur i sektorforskningen

Mange yngre sektorforskere spørger sig selv, om de i praksis har mulighed for at kvalificere sig til en positiv seniorforskerbedømmelse inden for den treårige periode, som er normen - eller om de må regne med at skulle afse fem år til projektet, som en undtagelsesparagraf i aftalen om stillingsstruktur giver mulighed for?

Mange forskere oplever vanskeligheder ved at opfylde deres forpligtelse, dvs. at få tid og mulighed til at skrive de påkrævede publikationer af videnskabelig karakter. Retten og pligten til at forske (individuelt eller i samarbejde) og til at udvikle deres fagområder, er alt for ofte afløst andre arbejdsforpligtelser, f.eks. projektledelse på fuld tid. Der udføres et stort arbejde langt ud over de 37 timer pr. uge for at opnå kvalifikationskravet, og det er et merarbejde, der langt fra honoreres.

Mange steder er det tilmed ikke længere normalt at forskere ansættes for 3 år - der ansættes i 4 eller 5 år, fordi institutionernes ledelser skønner det nødvendigt for at forskerne kan nå at udfylde deres forskningspligt og kvalificere sig til en seniorstilling. Det vil sige, at ledelserne allerede ved ansættelsen er klar over, at de ikke sikrer tilstrækkelig arbejdstid, gode rammer og positive incitamenter til at fremme forskningen!

At man ikke længere ansætter forskere i en 3-årig stilling - jf. hensigten i stillingsstrukturen - men nu anvender **undtagelserne** som det normale må betegnes som **misbrug**. Ledelserne sætter hindringer på forskernes karrierevej ud over, hvad der var hensigten med stillingsstrukturen. En undersøgelse af aldersforskellen mellem seniorforskeres og lektors ved deres første ansættelse vil formentlig ligeledes afsløre, hvor galt det står til i denne forskelsbehandling.

Afløsningen af den gamle "videnskabelig assistentstilling" med udformningen af en ny stillingsstruktur for sektorforskningen sigtede mod at styrke sektorforskningens kvalitet og højne forskningsniveauet, samt mod at skabe en højere grad af sammenhæng i det offentlige forskningssystem gennem øget parallelitet mellem stillingsstrukturen på sektorforskningsområdet og på de højere uddannelsesinstitutioner og derigennem at skabe en øget forskermobilitet,

Et af de væsentligste ændringer i stillingsstrukturen var oprettelsen af **forskerstillingen**, en midlertidig stilling, der som udgangspunkt er på 3 år dog med mulighed for forlængelse til 5 år og hvortil adgangskravet er ph.d.-niveau. Stillingen skal sammenlignes med adjunktstillingen på universitetet.

Det var en vigtig **målsætning**, at forskningsopgaverne skal udgøre et væsentligt element i de stillingerne, og at der tages højde for dette ved arbejdstilrettelæggelsen. Denne **hensigt** var forudsat at indgå i institutionernes uddannelses- og opkvalificeringspolitik for forskningspersonalet, ikke mindst ved opkvalificeringen af forskere til seniorforsker- og seniorrådgiverniveau.

Ledelserne udnytter nogle gummiformuleringer - med målsætninger, hensigter, intentioner mm. - i stillingsstrukturen. Det var en forudsætning, at de institutioner, der blev omfattet af stillingsstrukturen bl.a. foretog en **dimensionering** af de videnskabelige stillingskategorier. Dimensioneringen skulle indgå i implementeringen af stillingsstrukturen. Institutionerne fik fri mulighed for at anvende forsker- og seniorforsker- og seniorrådgiverstillinger i forhold til institutionens behov. VIP-bemandingen skulle ske både ud fra hensynet til institutionens planlægning og forskerens karrieremuligheder.

Hensigten med forskerstillingen er således en tidsbegrænset stilling med henblik på at opnå kvalifikationer til en stilling som seniorforsker eller seniorrådgiver. Det var en **forudsætning**, at der skulle være et væsentligt indhold af (institutionsrelateret) forskning og andre opgaver i stillingen, samt at der ved opgavefordelingen blev taget hensyn til, at forskere skulle opnå et forskningsudbytte svarende til kvalifikationskravene til en ansættelse som seniorforsker eller seniorrådgiver.

For at sikre parallelitet mellem stillingsstrukturen på sektorforskningsområdet og på de højere uddannelsesinstitutioner er der behov for regler, der i lighed med universitetsverdenen indskærper, at det påhviler ledelsen i sektorforskningen at sikre tilstrækkelig arbejdstid årligt til forskning, med fradrag af den tid der anvendes til andre ikke-forskningsrelaterede opgaver, projektledelse, vejledning, administration osv.

Den nye regering på slotspladsen: Den nye videnskabsminister Helge Sander står bag Bendt Bendtsen. Og den nye undervisningsminister, som ikke får universiteterne, hedder Ulla Tørnæs, og hendes hvide dress ikke er til at overse.

Ikke fyringer igen !

Åbent brev!

Efter at Københavns Universitet har påbegyndt forberedelsen af budgettet for 2002, må Hovedsamarbejdsudvalgets medarbejderrepræsentanter med stor uro konstatere, at oplægget til Finanslovsforslag risikerer at medføre stærkt negative konsekvenser for Universitetet og dets ansatte.

Ud fra det foreliggende er der udsigt til at Universitetet vil **mangle omkring 50 mio. kr.** Store nedskæringer truer igen. Det skyldes især et forfejlet bevilningssystem, der ikke tager fornødent hensyn til forudsætningerne for, at "produktionen" af undervisning og forskning kan varetages forsvarligt.

Hovedsamarbejdsudvalgets faglige tilslidsrepræsentanter mener, at de **truende fremtidsudsigter ikke blot rammer vore**

universitetskolleger, der igen risikerer fyringer i stort antal. Også studerende og kandidater, der skal modtage undervisning og vejledning af højeste kvalitet, bliver på ny ofre for et ulykkeligt bevilningssystem. På længere sigt rammer de uheldige nedskæringer hele vort samfund, som har stort behov for den kvalificerede indsats, der ydes på Universitetet af alle vore kolleger inden for uddannelse og forskning.

For eksempel vil konsekvenserne på **Det Naturvidenskabelige Fakultet i København kunne blive, at der må afskediges 80-100 ansatte** for - under de nuværende forudsætninger - at skabe balance i budgettet

Dette er en destruktiv udvikling. Den vil være aldeles ødelæggende både for arbejdsmiljøet og for den engagerede og

motiverede indsats, som vore kolleger, de studerende og de unge forskerkandidater i rigt mål præsterer.

Hovedsamarbejdsudvalgets medarbejderrepræsentanter skal derfor stærkt opfordre til, at det ny Folketing og den ny regering i forbindelse med et nyt forslag til finanslov sikrer Universitetet et betydeligt bedre budgetgrundlag, som ikke indebærer fyringer af vore kolleger, men skaber konstruktive, frugtbare og motiverende arbejdsforhold.

For Hovedsamarbejdsudvalgets Medarbejderrepræsentanter på Københavns Universitet

Poul Erik Krogshave, næstformand i Hovedsamarbejdsudvalget.

Stillingsopslag på skrømt?

"Det er uanstændigt at opslå stillinger åbent, når beslutningen om besættelsen er foretaget på forhånd," siger tre professorer om en konkret sag fra RUC

Er der nepotisme på RUC?
På andre universiteter?

I januar i år opslug RUC er professorat i miljøbiologi. Som sig hør og bør nedsattes et bedømmelsesudvalg, som ligeledes efter ansættelsesbekendtgørelsens forskrifter afgav indstilling til institutlederen om, hvem der var kvalificeret og ikke kvalificeret. På ét punkt fulgte det fem mand store bedømmelsesudvalg dog ikke ansættelsesbekendtgørelsen, nemlig bestemmelsen i §6, stk. 1: Bedømmelsesudvalget skal ikke foretage en prioritering af, hvem blandt de fagligt kvalificerede ansøgere, der bør ansættes i stillingen.

Et enigt bedømmelsesudvalg bestående af blandt andet to RUC-professorer havde i deres indstilling fremhævet en af ansøgerne (*navnet er FORSKERforum bekendt, red.*) som "exceptionally qualified for the professor position". Over for institutleder **Eigil Præstgaard** - som var den, der skulle afgøre, hvem der skulle have professoratet - bekræftede bedømmelsesudvalget senere dets helt klare opfattelse af, hvem der var den bedst kvalificerede til jobbet. Alligevel blev den bedst kvalificerede vraget til fordel for en intern ansøger.

Barok situation

Tre af de fem professorer fra bedømmelsesudvalget harcellerede i et brev til Eigil Præstgaard ikke alene over selve afgørelsen, men også over hele proceduren: "Kun indirekte har vi erfaret, at den ansøger, som udvalget i enighed betragtede som den højst kvalificeret, blev vraget til fordel for en intern ansøger. (...) Vi antager, at den egentlige årsag til ansættelsen af en intern kandidat var, at dette ikke ville belaste RUC's budget. (...) Vi er klar over, at der i formel forstand ikke er begået fejl. Den uheldige ansættelsesforordning og det barokke i, at der bliver "bevilget" professorater uden medhørende bevillinger kan imidlertid højst tjene som forklaring - ikke som und-

skyldning. Stillingen burde i fravær af de nødvendige lønmidler - aldrig have været opslået."

Med "professorater uden medhørende bevillinger" menes de 200 professorstillinger *med særlige opgaver (mso)*, som var en del af universiteternes nye aftale om stillingsstruktur sidste år. Disse professorater er midlertidige og forbeholdt gerne yngre medarbejdere for på den måde at forbedre deres karrieremuligheder og i øvrigt medvirke til et generatonskifte på universiteterne. Problemet er blot, at det bliver for dyrt for universiteterne at ansætte *helt nye professorer* - det er der nemlig ikke givet bevillinger til. Der er kun bevilget *forskellen mellem en lektor- og en professorløn*, ca. 80.000 kr. årligt. Derfor er det billigere så at sige at *forfremme en lektor til professor* eller at *kalde ham/hende* end at ansætte en ekstern ansøger som professor. Systemet kendes både i Norge og Sverige og benævnes ofte *den norske professormodel*.

Parodisk procedure

Og så er vi tilbage til RUC og professoratet i miljøbiologi. Hvorfor ikke spille med åbne kort og sige, at professoratet er forbeholdt en intern ansøger - og samtidig spare tid for eksterne ansøgere og bedømmelsesudvalg?

"Det er klart, at RUC i det her tilfælde har brugt *professor mso-stillingen* til at praktisere *den norske professormodel* med at udnævne en lektor til *full professor*, men det er da noget svineri at få folk til at tro, at de har en chance, når de reelt ikke har det. Det forkastelige ligger i, at RUC lader som om, det er et åbent opslag. Man havde nok ikke regnet med, at der ville være eksterne sværvægttere til stillingen. Det gør det hele meget parodisk. Ansættelsesbekendtgørelsen er sindssyg, fordi den lægger op til det her. Men formelt er der ikke noget at komme efter," understre-

ger **Tom Fenchel**, professor på Københavns Universitet og en af de fem professorer i bedømmelsesudvalget.

Tom Fenchel er heller ikke i tvivl om, at også økonomiske faktorer i den aktuelle sag var med til at tilsidesætte den bedst kvalificerede ansøger til fordel for en intern og billigere ansøger. Ifølge Tom Fenchel blev økonomien i forbindelse med ansættelsen nævnt som et problem af Eigil Præstgaard.

At ressourcerne har spillet en væsentlig rolle og *overtrumpet de faglige vurderinger* i valget af professor i dette konkrete tilfælde bekræftes af et brev fra Eigil Præstgaard selv til Personalsektionen på RUC. I brevet omtales knapheden på ressourcer tre gange: "meget knappe ressourcer", "ansættelsen af NN (den ifølge bedømmelsesudvalget mest kvalificerede, red.) vil kræve tilførsel af ressourcer" og "den ressourcemæssige situation er selvfølgelig drøftet indgående, men med negativt resultat, med Universitetets ledelse, inden en endelig beslutning er truffet".

Ville gerne, men...

FORSKERforum har spurgt Eigil Præstgaard om han ansatte den bedst kvalificerede i stillingen?

"Det kan der ikke gives noget svar på, for der var ikke nogen klar forestilling om, hvem der var den bedste."

Bedømmelsesudvalget var da ikke i tvivl om, hvem der var den bedst kvalificerede?

"Du beder mig om at udtale mig om noget, som er en fortrølig sag. Det er muligt, at udvalget pegede på den globalt bedste, men det er min opgave at vælge, hvad der er bedst for instituttet.

Var stillingsopslaget skræddersyet til en ansat på dit institut?

"Nej, det kan man ikke sige. Jeg skulle se på, hvad de forskellige valg ville inde-

Ladeport åbnet for misbrug

bære for instituttets strategiplan og for ressourcerne."

Kom det bag på dig, at der var en meget kvalificeret ekstern ansøger?

"Nej, egentlig ikke...det er svært at sige. Måske i den forstand at stillingen var tidsbegrænset. Men bag på os? Nej, det vil jeg ikke sige."

Økonomien syntes at have været væsentlig for, hvem der blev ansat?

"Den var væsentlig, fordi ansættelsen af en ekstern ansøger ville betyde, at der skulle tilføres ressourcer."

Som ikke var der?

"I givet fald skulle de være trukket fra andre dele af instituttet, hvilket jeg valgte ikke at gøre."

Er det forkert at konkludere, at resourcespørgsmålet var meget afgørende for, hvem der blev ansat?

"Jeg ville da gerne have ansat den eksterne ansøger, men da jeg havde en ansøger, som var billigere og som passede ind i vores strategiplan, valgte jeg det."

Nepotisme og indavl

Når der nu ikke er penge til at ansætte eksterne ansøgere i disse professorstillinger, fremmer det så ikke det, som nogen har kaldt nepotisme og indavl, altså at man ansætter folk, der i forvejen er på instituttet?

"Det kan man i allerhøjeste grad befrygte. Jeg synes ikke ordningen er god, fordi den meget let kommer til at virke som en norsk professormodel. Jeg havde hellere set en model, hvor man sagde, at de nye professorer skulle komme udefra. Men det betyder ikke, at jeg ikke mener, at det ikke er fuldt forsvarligt, hvad jeg har gjort i dette tilfælde."

Eigil Præstgaard melder klart hus forbi over for de beskyldninger om nepotisme og indavl, som er blevet rettet mod ham. Som bevis for det modsatte anfører han, at ud af de 29 videnskabelige medarbejdere på hans institut er ikke én uddannet fra RUC, og kun to af instituttets fem professorer kommer fra en lektorstilling på instituttet. I øjeblikket er hans institut ved at ansætte yderligere to professorer, som - efter hvad FORSKERforum erfarer - ikke vil bekræfte mistanken om indavl og nepotisme.

Ole Andersen, professor på Eigil Præstgaards institut og formand for bedømmelsesudvalget i ovennævnte sag, siger, at der faktisk var en bevillingsmæssig ramme til at ansætte en ekstern ansøger, men at det ville have betydet, at der skulle være trukket ressourcer fra ét fagområde til et andet på instituttet:

"Det har Eigil Præstgaard altså valgt ikke at gøre," siger han.

Tåbelig, parodisk, lukket og hul i hovedet. Sådan beskrives universiteternes ansættelsesbekendtgørelse af flere professorer

Kritikken mod universiteternes ansættelsesbekendtgørelse er igen blusset op, aktualiseret af en sag fra RUC, hvor et enigt bedømmelsesudvalgs indstilling blev underkendt af en institutleder (*Se artiklen "Stillingsopslag på skromt?"*). Sagen har givet anledning til indlæg i dagspressen, hvor også tidligere undervisningsminister **Margrethe Vestager** har givet sit besyv med i form af et forsvar for den eksisterende ansættelsesbekendtgørelse.

"Med den nye bekendtgørelse har man smadret muligheden for fair og retfærdige ansættelser. Man har lukket en ladeport op for misbrug og nepotisme. Det er hel grotesk," siger professor **Ole Andersen**, RUC. "Bedømmelsesudvalgene er uden nogen magt i en situation, hvor kun én person skal træffe den endelige afgørelse."

Skamridning

Efter Ole Andersens mening bliver det hele ikke bedre af, at denne ene person ofte ikke har tilstrækkelig faglig indsigt til at træffe den endelige beslutning om ansættelse eller ej af en ansøger.

Professor **Tom Fenchel**, Københavns Universitet, er helt enig i Ole Andersens kritik: "Ansættelsesbekendtgørelsen er tåbelig. Hele proceduren er meget lukket. Hvis jeg igen skal sidde i et bedømmelsesudvalg, skal jeg have meget mere tillid til processen. Bekendtgørelsen lægger jo op til, at det hele kan aftales på forhånd. Og hvorfor bruge kostbar tid på det?"

Finn Bro-Rasmussen, professor på DTU, istemmer sine kollegers kritik af bekendtgørelsen: "Bekendtgørelsen giver åbenbart en frihed til ikke at vælge den bedst kvalificerede. En institutleder kan selv udøve et fagligt skøn, men hvis der nedsættes et udvalg til at foretage et fagligt skøn, er det vel udvalgets skøn, der skal gælde?"

I den aktuelle RUC-sag mener Finn Bro-Rasmussen, at det faglige bedømmelsesudvalg er blevet gjort til grin. Han kalder det en "skamridning" af bekendtgørelsens muligheder. "Jeg har ikke tidligere været udsat for, at et bedømmelsesudvalgs klare afgørelse er blevet tilsidesat på den måde," siger han.

Lukket proces

Leif Søndergaard, formand for universitetslærerne i Dansk Magisterforening, an-

klager først og fremmest ansættelsesbekendtgørelsen for at modvirke åbenhed i ansættelserne: "Det er skønnet, der afgør, hvem der i dag får en stilling eller ej. Det vil ikke være vanskeligt at finde argumenter for, at en bestemt ansøger skal have en given stilling - uanset om han/hun er den bedst kvalificerede. Den gamle ansættelsesbekendtgørelse sikrede mod fordækte dagsordener, og man kunne klage over afgørelser på det faglige niveau, fordi man havde mulighed for at se bedømmelserne både af sig selv og af de øvrige ansøgere."

Helt aktuelt har Dansk Magisterforening i forbindelse med udkast til en ny ansættelsesbekendtgørelse endnu en gang understreget, at "Universitetslærerafdelingen fortsat finder ansættelsesproceduren for lukket i og med at indsigelsesmuligheden mod bedømmelsesudvalgets sammensætning og indsigelsesmuligheden i relation til bedømmelsen er elimineret fra ansættelsesbekendtgørelsen. En ansøger er således frataget mulighed for at gøre indsigelse mod medlemmer af det fagkyndige udvalg, som ansøgeren ikke anser som kvalificerede til at deltage i arbejdet, og ansøgeren er ligeledes afskåret fra fagligt begrundede indsigelser mod udvalgets konklusioner, hvilket foreningen finder problematisk i relation til ønsket om at bevare det høje faglige kvalitetsniveau på universiteterne".

Leif Søndergaard efterlyser ikke en egentlig prioritering af ansøgerne i form af en rangordning, men blot at det fremgår af indstillingen, om udvalget mener, en ansøger er kvalificeret til et 6-tal eller et 13-tal.

Minister fastholder

Trods den massive kritik af ansættelsesbekendtgørelsen fastholder nu tidligere undervisningsminister **Margrethe Vestager** sin tro på bekendtgørelsen som den bedst mulige i et indlæg i dagbladet *Politiken* den 12. oktober i år. Hun skrev:

"Universiteterne skal naturligvis sikre, at den bedst kvalificerede ansøger ansættes og at dette sker under hensyn til universitetets tarv og udvikling, samt at det sker på baggrund af åben konkurrence mellem forskellige ansøgere."

Bekymrende fald i privat forskning

Allerede mens der var økonomisk højkonjunktur i 1999 begyndte firmaerne at spare på forskningsinvesteringerne

Samfundsøkonomien står over for en recession, spår økonomer. Men den startede allerede i 1999, hvis man ser på erhvervslevens investeringer i forskning og udviklingsarbejde (F&U). Forskningsstatistikken over den private sektors investeringer i 1999 viser nemlig stagnation efter flere års fremgang.

"Det er bekymrende tal. Dansk forskning befinder sig tilsyneladende i en dobbelt klemme med nedgang i både den offentlige og private sektor", siger **Dansk Industris forskningschef Bjarne Lundager Jensen**.

Krav til større offentlig indsats?

Danmark hæver sig fortsat over EU-gennemsnittet, men den private sektor i Sverige, Finland og Tyskland samt USA, Japan og Schweiz investerer betydeligt mere.

Forskningskommissionen stillede for et par måneder siden forslag om, at de

danske investeringer i forskning skulle op på en bestemt procentdel af bnp (bruttonationalproduktet). Det er tankevækkende, at der i de sidste år har været stadig kraftigere politiske krav til universiteter om forskningssamarbejde, videnerverførsel, formidling til industrien, om større politisk indflydelse osv. Det kunne tolkes som at den offentlige sektor forventes at kompensere for det private fald?

"Nej. Dansk Industri ønsker, at der er en sund vækst i både den offentlige og private sektor. Derfor skal vi være de første til at beklage stagnationen i den private sektor ...", svarer Lundager.

Forskelle mellem brancher

Investeringerne er præget - nogle vil sige hæmmet - af den danske erhvervsstruktur, der er karakteriseret ved mange mindre firmaer (1200 virksomheder under 50 ansatte). Det er nemlig de store virksomheder (med mere end 1000 medarbej-

dere), som står for halvdelen af alle forskningsudgifterne. Men de store virksomheder står kun for (rubriceringen af) 37 pct. af det danske personale, som arbejder med FoU. Der er altså flere, som arbejder med FoU i de små virksomheder, men de får ikke samme økonomi stillet til rådighed.

Udviklingen er meget forskellig mellem brancherne. Inden for medicinalindustrien er investeringerne vokset med 7 pct. til knap 4 mia. kroner.

Den øvrige industri har oplevet et fald i FoU-udgifter på 3 pct. Det største enkeltområde er informations- og kommunikationsteknologi-brancherne med ca. 4,5 mio.'s investeringer. Men også her synes investeringslysten at være stagnerende.

(Privat forskningsstatistik 1999, se www.afsk.au.dk)

Taksameter uden niveau

Systemets principper er i orden, fortæller rapport. Men takstniveauet er ude af trit med virkeligheden, siger rektorkollegiets formand

Der findes ikke noget bedre system. Forsøg på at indbygge styringsmæssige eller politiske hensyn kan ikke anbefales for det kan få negative følger, bl.a. for incitamenter og administrationsbyrde.

RUC-rector Henrik Toft Jensen var medforfatter til rapporten:

"Opgaven var at finde ud af, om taksametersystemet er en god eller dårlig ide - og om den virker efter hensigten, og det bekræfter rapporten. Kritikken af systemet har i nogen grad været forfejlet, fordi man har villet have taksametersystemet til at løse problemer på andre områder, fx på manglende basismidler. Men taksameter-systemet skal retfærdigvis kun vurderes i forhold til uddannelserne", siger han.

"Selve takst-størrelsen var ikke på analysens dagsorden. Rapporten skulle være 'udgiftsneutral'. Derfor har vi heller ikke udpeget områder, som lider særligt under takstsystemet - fx humaniora og samfundsvidenskab med lave takster - for så skulle vi også udpege områder, der skulle omfordes fra ..."

Hum's og samf's lave takster

Rapporten anbefaler, at politikerne hvert femte år tager en politisk stillingstagen til

takststrukturen og takstfastsættelsen (på de enkelte fagområder), så der sikres stabile økonomiske rammer. Det kan blive særligt aktuelt, idet rapporten kalkulerer med en afdæmpet vækst i optag og studieaktivitet i de kommende år 2002-2005, dels på grund af faldende ungdomsårgange samt en fortsat tilgang af ældre studerende og studieskiftere mm.

De konkrete takst-niveauer blev fastlagt for knap ti år siden. Rapporten kritiserer, at der kan være sket en cementering af niveauet selv om udgiftssiden reelt har ændret sig.

Især de samfundsvidenskabelige dekaner protesterer årligt mod de lave takster. Men rapporten går ikke direkte ind med anbefalinger af takstniveauet, at fx masseuddannelserne på humaniora og samfundsvidenskab har markant lavere takster end de andre hovedområder. Det bemærkes af Henrik Toft Jensen i dennes egenskab af formand for Rektorkollegiet:

"Taksametersystemet er ok, men niveauet er forkert. Danmark bruger langt under OECD-gennemsnittet pr. studerende på universiteterne. Specielt er de laveste takster for hum og samf. meget lave", konstaterer kollegieformand Henrik Toft Jensen, der mener at takstni-

veuet hæves, så der sikres mere stabile økonomiske rammer og mulighed for at planlægge langsigtet.

Halve takster af gymnasiet

I dag er gymnasietaksten mere end dobbelt så høj som universiteternes takster. Samfundsvidenskabs og humanioras er på 24.900 kr., mens de naturvidenskabelige uddannelser får 42.900-55.300 kr. og de tekniske får 48.600-63.800 kr. i taksameter takst.

"Det er ikke en konkurrence om penge: Gymnasietaksten er ikke for høj; det er universitetstaksterne, som er for lave! De lave universitetstakster fremmer masseuniversitetet, hvor undervisningen alt andet lige lider under de lave takster", siger Henrik Toft Jensen, der slutter med et personligt hjertesuk:

"Og det er hårdere for nogle end for andre: De undervisningstunge med projektundervisning - fx RUC - må kompensere ved at arbejde særlig hårdt for at hente deres takster hjem. Det er nok hårdere at være ansat på RUC end på nogle af de gamle universiteter ..."

Se: www.uvm.dk/pub/2001/taxameter/

De bløde videnskaber får ekstra minus

Med en strammere finanspolitik prioriteres de knappere midler til fordel for teknisk videnskab, naturvidenskab og sundhedsvidenskab

Finanslovsforhandlingerne blev sat i stå inden folketingsvalget d. 20. november. Men inden udskrivelsen nåede Analyseinstituttet for Forskning at regne på konsekvenserne af regeringens finanslovsforslag.

Analysen peger på, at med en strammere finanspolitik, så prioriteres de knappere midler til fordel for de hårdere videnskaber frem for de bløde.

Nedskæringerne opgøres på ministerieområder. Forskningsministeriet står til en nedgang på hele 12,5 pct. og det er bl.a. den manglende forlængelse af programbevillinger under forskningsrådene, som slår igennem.

Opgøres på forskningsfelter træder det i øjnene, at forskning i sociale forhold, uddannelse og arbejdsbetingelser står til den største tilbagegang (13-24 pct.) og det tankevækkende er, at det var en bevægelse, som foregik under den afgåede S/R -regerings regime.

Og opgøres endelig på fordelingen af grundforskningsmidler mellem hovedområderne sker der tilsyneladende en omflytning af midler 2001-2002, så når der skæres og genuddeles kommer det især teknisk videnskab, naturvidenskab, sundhedsvidenskab til gode (ca. +12 pct.), mens humaniora (6 pct.) og især samfundsvidenskab (+4 pct.) kommer mindst til fadet.

Analyseinstituttet forbeholder sig dog, at disse markante udviklingstræk i nogen grad kan være resultatet af ændrede opgørelsesmetoder hos ministerier, universiteter m.fl., som har indsendt data. Men AfF mener trods dette at kunne læse en udviklingstendens i tallene.

(se www.afsk.au.dk/ftp/Notater/Notat_2001_6.pdf)

Studieperformance

Frafaldet og dumpeprocenter handler om en lille gruppe studerende, som puster problemet op i statistikken, fortæller analyse på KU-geografi

Frafaldsproblemet er i virkeligheden begrænset til en lille gruppe studerende, som står for langt de fleste forfejlede forsøg på at gennemføre eksamen. 5 pct. af de studerende står for over halvdelen af alle dumpekarakterer. En effektivisering af geografistudiet må derfor identificere denne gruppe med lav 'studieperformance' og herefter forsøge at hjælpe dem til en bedre studieindsats eller at bede dem om at skifte karriere!

Sådan lyder anbefalingen fra studieleder Sten Engelstoft Han kom i foråret hovedet i mediemaskinen i forbindelse med statistikker, som viste høje dumpeprocenter og frafald ved KU-geografi. Han måtte ved den lejlighed erkende, at den dokumenterede viden om frafald, dumpeprocenter og studietider var for ringe til at studiet kunne forsvare sig mod påstande om dårlig studiekvalitet.

Derfor har han nu gennemført en nærmere analyse studieårgangene 1996-2000.

Frafald før studiestart

Studielederen konkluderer, at frafaldspro-

blemet må defineres mere præcist end det gøres i statistikkerne. Den omtalte mediestorm om frafaldet opstod nemlig på grundlag af optagelsestallene. Men hans undersøgelse viser, at det reelt kun er 60-75 pct. af de immatrikulerede, der studiestarter.

"En stor del af frafaldet finder altså sted før de studerende reelt er begyndt! Vi ved intet om hvorfor dette sker og hvad de ex-studerende derefter foretager sig", konstaterer studielederen.

Blandt de reelle studiestartere er det så en mindre gruppe, der står for langt de fleste mislykkede eksamen'er. Det er en gruppe med lav studieperformance, som har stigende risiko for at dumpe fra 2. til 3. eksamensforsøg. Og de vejer tungt i dumpestatistikken.

Engelstoft stiller forskellige forslag, bl.a. en opstramning af den eksisterende stopprøve, således at der stilles større krav til studieperformance, hvor man skal bestå 1. år før man kan tage eksamen'er på 2. år. Det muliggør i praksis 'evighedsstuderende' som er "klart uhensigtsmæssigt og et markant ressourcspild både af

offentlige midler og af de studerendes tid". En opstramning af stille krav om større 'studieperformance' til de svageste (14 pct.) af de studerende.

Forlængelse af studietiden?

Derimod vil det ikke hjælpe på forhånd at adgangsbegrænse på basis af den adgangsgivende (studenter-) eksamen. Nok er der en del med de dårligste karakterer, som fortsætter med dårlig performance. Men man vil samtidig udelukke en tilsvarende gruppe, som faktisk viser sig studieegnede.

Studielederen fra geografi konstaterer endelig, at man ikke nærmere kender årsager til frafald. Det kan være et problem med en normeret studietid på 5 års heltdsstudier, når næsten alle geografis førsteårsstuderende har 5-15 timers erhvervsarbejde om ugen.

jø

Engelstoft kan kontaktes på se@server1.geogr.ku.dk

Deltidsdirektiv uden konsekvenser

Timelønscirkulæret er ikke sat ud af kraft, siger Finansministeriet, mens deltidsansatte undrer sig. De forlanger ansættelse og aflønning efter samme overenskomst som de fastansatte læreres. Det kan ende med retsag

Nu gik nogle måske og troede, problemet med daglejerlignende vilkår for undervisningsassistenter og eksterne lektorer var løst, efter at Danmark i juni i år implementerede EU's såkaldte deltidsdirektiv for deltids- og løstansatte personer på arbejdsmarkedet: Efter lovens bogstav skal folk med en løs ansættelse, der er sammenlignelig med fastansattes kollegers, behandles på samme vilkår som de fastansatte kolleger. Med andre ord: De ikke-fastansatte universitetslærere skal ansættes efter samme *overenskomst* som fastansatte og ikke efter timelønscirkulæret.

Derfor burde timelønscirkulæret være skrottet og trådt ude af kraft – men det er det bare ikke.

Marianne Brinch-Fischer, Personalestyrelsen i Finansministeriet, siger til FORSKERforum, at hun "aldrig har set nogen lov", der sætter timelønscirkulæret ud af kraft.

Grænsen er nået

Et halvt år med loven – uden at der sket den ringeste forbedring af de løstansattes forhold – har fået tålmodigheden til at bryde for undervisningsassistenterne og de eksterne lektorer på Det Humanistiske Fakultet på Københavns Universitet. De har nu stiftet en foreløbig AC-klub for deltidsansatte lærere ved Københavns Universitet.

Initiativtager til stiftelsen er ekstern lektor **Lene Waagstein**. Hun og den foreløbige klub indkaldte til stiftende generalforsamling fredag den 2. november. I alt 362 personer blev indbudt til generalforsamlingen, hvoraf dog kun omkring 20 mødte frem. Siden er der kommet flere til, så klubben lige nu består af et halvt hundrede medlemmer. I begyndelsen af det nye år vil der blive indkaldt til en ny generalforsamling, for – som Lene Waagstein siger – det er svært at samle ansatte af vores type. Også de nye undervisningsadjunkter vil få en invitation til generalforsamlingen i januar 2002.

Pressionsgruppe

Det første, den nye klub vil gøre, er at kulegrave de løstansattes forhold: Hvor længe har de været "ansat", hvor mange er der af dem, hvilken fagforening er de medlem af osv., osv.? – alt sammen for at finde ud af, hvilken personalegruppe, de overhovedet udgør.

Klubben skal fungere som en pressionsgruppe, siger Lene Waagstein. Over for myndigheder og organisationer. Der skal blandt andet presses på for at få oprettet flere undervisningsadjunktstillinger og mere åbenhed i ansættelsesprocedu-

re. Et hovedkrav er pensionsbidrag – med tilbagevirkende kraft – og overenskomstdækning. Helt efter den lov, som man altså ikke kender noget til i Finansministeriet. Med det udgangspunkt synes vejen lang og trang, før et tilfredsstillende resultat nås.

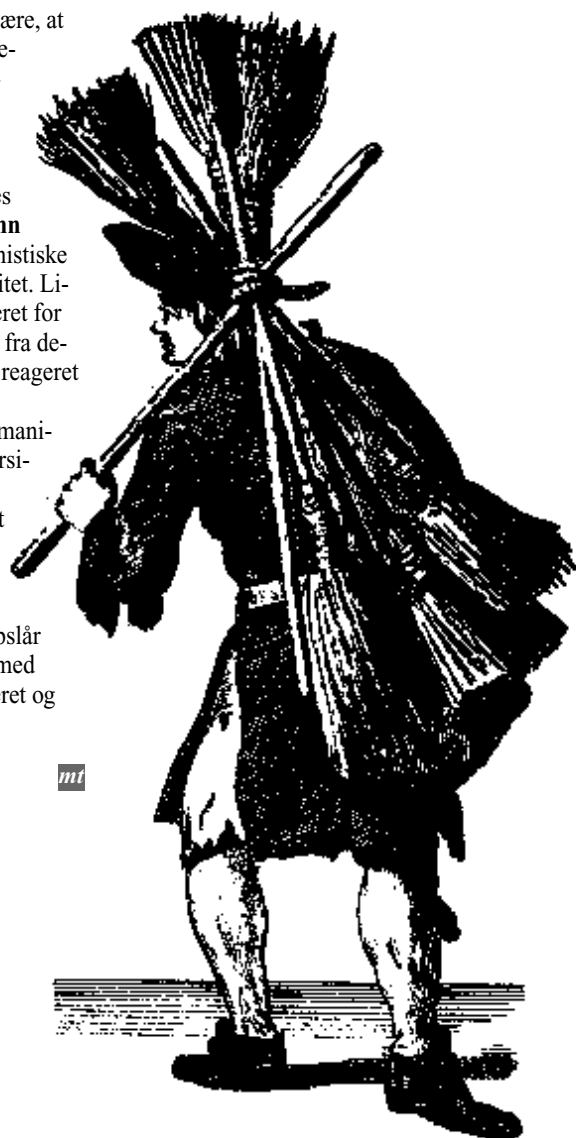
Repræsentanter på "embedsmandsniveau" fra AC og Dansk Magisterforening mødtes mandag den 19. november med Marianne Brinch-Fischer fra Finansministeriets Personalestyrelse for at få skred i sagen. Men som skrevet ovenfor anerkender hun ingen lov, der rækker ved Timelønscirkulæret – og derved ved de løstansattes kummerlige forhold. Da det kan være svært at forhandle om noget, som den ene part benægter eksistensen af, kan det hele meget vel ende i en retsag for at få fastslået, om EU's deltidsdirektiv gælder for løstansatte universitetslærere eller ej.

Sagen undersøges

En mulighed for at give de løstansatte deres lovlige rettigheder kunne være, at de enkelte universiteter faktisk begyndte at ansætte undervisningsadjunkter og eksterne lektorer efter overenskomst og ikke efter Timelønscirkulæret.

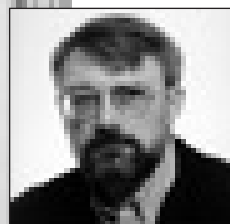
FORSKERforum har forgæves søgt en kommentar fra dekan **John Kuhlmann Madsen**, Det Humanistiske Fakultet på Københavns Universitet. Ligeså forgæves har det i øvrigt været for Lene Waagstein at få en reaktion fra dekanen – han har simpelthen ikke reageret på den nye klubs henvendelse.

Ole Prehn, dekan for Det Humanistiske Fakultet på Aalborg Universitet, svarer på FORSKERforums spørgsmål, om han har til hensigt at følge loven om deltidsansatte, at han vil tage initiativ til at undersøge, om Aalborg Universitet ikke følger loven, når den opslår undervisningsassistentstillinger med ansættelse efter Timelønscirkulæret og ikke efter overenskomst.

Ikke overforbrug, men investering

Rigsrevisionen kritiserede Århus-naturvidenskabs økonomiske forvaltning, men det tager den nye dekan med knusende ro

1. februar afløses den mangeårige dekan - nogle kalder ham 'fakultetsejer' - Karl Pedersen af Erik Meineche Schmidt. (Fotokvaliteten beklages - det er taget fra nettet, da redaktionen ikke havde et nyere portræt af den nye dekan ...)

"Det er da rigtigt, at fakultetet i en periode har brugt flere penge end vi fik ind. Men overforbrug er sådan et negativt ord. Jeg vil meget hellere bruge udtrykket 'investering'. Det er jo ingen hemmelighed, at fakultetet har satset hårdt på forskeruddannelse, som på det seneste er begrænset, men som stadig er på et højt niveau. Og jeg opfatter da den markante opslutning bag min dekanandidatur som en opbakning bag den linie", siger Aarhus' nyvalgte dekan for naturvidenskab, **Erik Meineche Schmidt**.

Han afløser den mangeårige dekan - 'fakultetsejer' - Karl Pedersen pr. 1. februar og overtager et markant fakultet, som blandt andet er kendt for sin status som 'frifakultet' i halvfemserne, men som i sidste måned fik skrammer i en rapport fra Rigsrevisionen.

Rigsrevisionen: Ikke styr på økonomistyringen

Det naturvidenskabelige fakultet i Århus fik en særlig hård medfart i Rigsrevisionens rapport om den økonomiske styring på Aarhus Universitet og KU (jf. *FOfo 149, november*). Heraf fremgår, at AU-naturvidenskab har mindre styr på økonomien end KU.

Selv om universitetet kunne se frem til et uventet underskud på 40 mio. kr. så gjorde rektor Lehmann og dekan Karl Pedersen ingenting, lyder Rigsrevisionens kritik. Og trods fakultetets størrelse og

trods en intern gæld på 67 mio. kroner til universitetet i 2000, så foretog man ikke en systematisk intern detaljeret budgetopfølgning. Man har dermed begrænset mulighed for løbende at opdage budgetoverskridelser og foretage om-disponeringer, hed det i Rigsrevisionens rapport.

På dansk hed kritikken laden-stå-til. Meineche Schmidt har ikke sat sig ind i Rigsrevisionens kritik og vil heller ikke nu kommentere sine planer for fakultetets økonomi:

"Jeg vil ikke lade det flyde, men heller ikke komme med bombastiske udsagn. Vi skal overholde vores aftale om gældsafvikling med AU's fælles kasse. På længere sigt skal der skaffes lidt luft. Det skal ske ved en blanding af øgede indtægter, besparelser og / eller omlægninger. Og så er min filosofi, at man må se økonomien - basisbevillinger og eksterne penge - som en samlet helhed", siger han. "Det betyder, at jeg håber på flere basismidler fra finansloven, men jeg vil også opfordre til at tiltrække flere eksterne basismidler. Om jeg vil lave formelle belønningsmekanismer for dem, som er gode til at skaffe eksterne penge? Det vil jeg finde ud af i dialog med institutledere og centerledere ..."

Gældsafviklingsaftaler

I slutningen af 90'erne ramte de vigende studentertal hårdt ned på naturvidenskabs indtægter. For at ride stormen af måtte de

naturvidenskabelige fakulteter ved AU og KU indgå gældsafviklingsaftaler, som i 2000 var på hhv. 67 og 35 mio. kr. Man lånte penge fra universiteternes opsparring.

Det anføres, at Århus-fakultetet valgte at spare på driften og på forskeruddannelsen, som netop har været Meineche Schmidts særlige interesse som formand for universitetets forskeruddannelsesudvalg.

AU-naturvidenskab nedbragte sin gæld med 8 mio. kroner i 2000, så restgælden herefter ved årsskiftet var på 59 mio. kroner, fortæller Rigsrevisionen.

Fakultetsrådet skal - som den sidste store handling under Karl Pedersens regime - tage stilling til 2002-budgettet i december måned.

Forventning til den nye regering

Dekanen forventer, at den nye regering vil gøre mere for naturvidenskab og IT-området, som har været nævnt i valggrundlaget.

Han slår en latter op på spørgsmålet, om han forventer, at den nye borgerlige regering vil redde AU-naturvidenskab på målstregen:

"Målstregen og målstregen. Det er jo ikke nødvendigt, for 8 mio. kroner årligt i gældsafvikling er jo ikke afgørende på et fakultet med en omsætning på 450 mio. kroner..."

ja

Farvel til benchmarking?

Undervisningsministeriet vil alligevel ikke bruge "benchmarking" ved fordeling af ekstra penge. I stedet har man lavet en blødere fordelingsmodel, som bevarer den gamle "marginalbudgettering", og som samtidig indsætter et internationalt panel på hvert universitet

"Undervisningsministeriets forslag til ny fordelingsmodel er udtryk for et fornuftigt opgør med den noget snævre benchmarking-model ..." lyder kollegieformand Henrik Toft Jensens umiddelbare kommentar til Undervisningsministeriets noget overraskende præsentation af en ny fordelingsmekanisme på universiteternes forskningsbevillinger. Med forslaget havde ministeriet lyttet til kritikken af, at alene kvantitative kriterier - fx benchmarking: Rangordning af institutter efter bl.a. publikationskriterier - skal bruges til at fordele forskningspenge.

"Udviklingsorienteret fordeling og anvendelse af midler på universiteterne" hed forslaget, hvor det nye var, at udover den hidtidige kvantitative fordelingsmekanisme - "marginalbudgetteringen", så skal der indsættes et kvalitativt element, hvor et internationalt panel skal vurdere og kommentere universiteternes forskningsplaner og -aktiviteter.

"Rektorkollegiet er positivt indstillet overfor modellen, hvis den vel at mærke omfatter en betydelig merbevilling til universiteternes forskning, for ellers går det til i bureaukrati", siger Henrik Toft.

Modellen sendt videre til ny minister

Modellens hovedidé nåede lige netop at blive præsenteret (i et notat fra Finansministeriet) for Folketingets partier under finanslovsforhandlingerne, der blev afbrudt af folketingsvalget d. 20. november. Ingen af de politiske partier nåede således at kommentere modellen, hvis skæbne nu bestemmes af den nye videnskabsminister, Helge Sander (V)

Fordelingsmodellen består af to hoveddele:

- en kvantitativ del, som angiver, hvor meget hvert af de 11 universiteter skal

modtage af de nye universitetsmidler på finansloven,

- en kvalitativ vurdering som ved hjælp af et eksternt, internationalt panel af forskningskyndige anviser, hvor, på det enkelte universitet, de tildelte midler kan gøre bedst nytte til fordel for forskning og øvrige faglige aktiviteter.

Uppsala eller SAUNA-modellen

I ministeriet ville man gerne bort fra terminologien med "marginalbudgettering" og kaldte modellen for en "Uppsala-model", fordi elementer er inspireret herfra. I Uppsala kalder man modellen imidlertid navnet SAUNA - **Strategic Austerity at University for new Advances**

Benchmarking. Marginalbudgettering. Den nye videnskabsminister Helge Sander og det nye Folketing skal lære sig nogle nye ord

Udefra ser det ud til, at der med modellen blot skydes et nyt led - et internationalt panel - ind i den hidtidige kvantitative fordeling ("marginalbudgetteringen"). Panelet skal direkte og indirekte tvinge universitetet til internt at prioritere hårdere, end de gør i dag. Men panelerne skal ikke bruges til at omfordele mellem universiteterne.

Mens fordeling på baggrund af publikationsmål m.m. ("benchmarking") lagde op til et centralistisk system, hvor embedsmænd kunne få en magtfuld rolle ved fordeling af midler, så får ministeriet ikke denne rolle i den nye model. Ministeriet skal således ikke opbygge et kontrolapparat, men overlader den strategisk-faglige vurdering til de internationale paneler ved det enkelte universitet.

(Strategisk Spareprogram på universitetet mod nye fremskridt). I Uppsala er modellen dog grundlæggende anderledes, idet rektor her pålægger alle niveauer at komme med planer, der skærer 5 pct. af deres bevilling til forskning, uddannelse og administration, hvorefter de kun har garanti for, at han refordeler 3 pct. tilbage til området.

Det kvantitative: Fortsat marginalbudgettering

De 11 universiteter modtager i dag ca. otte mia. kr. på finansloven og tiltrækker yderligere ca. to mia. kr. i forskningsmidler fra eksterne kilder (forskningsråd, fonde, EU, erhvervsliv, særlige forskningsprogrammer mv.). Og netop evnen til at tiltrække eksterne midler indgår

centralt i "marginalbudgetterings-forde-lingen".

Ministeriet har allerede anvendt "marginalbudgettering" som fordelingsmekanisme. I december 2000 fordeltes i Forskningsministeriet 150 nye millioner efter tre parametre:

- 50 pct. efter STÅ-produktion
- 40 pct. efter evne til tiltrækning af eksterne forskningsmidler (Matthæus-princippet)
- 10 pct. efter ph.d.-produktion.

Ministeriet fordelte ikke "minutøst" efter modellen: Universiteterne fik ikke regnemodellen ud, kun resultatet. Det har derfor været svært for universiteterne at gennemskue, hvilken vægt de enkelte parametre har haft. Ingen har benægtet, at dem med vækst i STÅ-produktionen fik vækst i forskningsbevillingen. Det har derimod været vanskeligere at se, hvordan den eksterne evne er slået igennem, men det indgik i beregningerne, forsikrer kilder i ministeriet.

Den kvantitative fordeling er ikke en ny opfindelse. Den skulle med moderat- ioner være blevet brugt allerede af Ole Vig Jensen i midten af 90'erne ("Universi- ter i Vækst") som en blanding af en tek- nisk og en politisk proces. (Anvendelsen af kvantitative kriterier blev også anvendt ved fordeling af flerårsaftalemidlerne på uddannelsesområdet. Kriterierne og den konkrete fordeling var i dette tilfælde dog afklaret på højeste politiske niveau).

Kvalitative: Internationalt panel skal vurdere og kommentere

Den kvalitative del går ud på, at universi- teterne opstiller overordnede og langsig- tede planer (Finansministeriet: "sats- ningsområder") for deres forskningsmæs- sige indsatsområder.

Er det ikke bare opstilling af en pro- ces, hvor det alligevel er ministeriet, der bestemmer, hvem der skal belønnes?

"Det er en proces, som ministeriet kun indirekte ville få indflydelse på", svarer kontorchef René Bugge Bertramsen fra ministeriets universitetskontor. "Ministe- riet foreslog en proces, hvor der opstilles nogle overordnede principper i dialog med Rektorkollegiet, men ikke at mini- steriet går ind og stiller særskilte krav til hvert enkelt universitet i forbindelse med udarbejdelsen af planen. Processen skulle være forankret på universitetet, dvs. på konsistorie- hhv. bestyrelsesniveau alt efter den lokale struktur".

Modellen skal ikke anvendes på de al- lerede afsatte basismidler til forskning (pt. ca. 3.000 mio. kr.), men kun på ek- stramidler, som eventuelt ville blive ud-

løst ved finanslovsforhandlinger på da- værende tidspunkt. Konstruktionen er så sådan, at der for eksempel udløses penge i år 2002, når der ligger en plan og en vurdering af planen fra det internationale panel.

Efter en 3-4 årig periode skal planerne og de konkrete aktiviteter vurderes og kommenteres af panelet. Og på den bag- grund skal ministeriet i dialog med uni- versitetet. Og hvis forskningsaktiviteten ligger langt fra planens ambitioner, kan det få indflydelse på størrelsen af de mid- ler, som udløses i næste omgang.

Ministeriet: Problem med tradition og interti

Ministeriet udpeger som en motivering for modellen, at den kan gøre op med "et hovedproblem": At det er yderst vanske- ligt at ændre på historisk bestemte forde- lingen af midler og ressourcer på tværs af fakulteter og hovedområder. Der er ingen mekanisme, som kan sikre, at de mest so- lide, vækstorienterede eller fremadrettede forskningsmiljøer og faglige satsninger modtager de nødvendige midler. Som systemet er i dag har hver dekan som udgangspunkt, at fakultetets forholdsvise andel fra tidligere år skal fastholdes fremover, uanset om der udfra en forsk- nings- som samfundsmæssige vinkel lig- ger mere lovende perspektiver på andre hovedområder, konstaterer ministeriets notat om sagen..

"Modellen kan gøre op med traditions- fordeling, idet der stilles krav om, at hvis nye penge går ind, så går de efter priorite- rede områder, som universitetet selv har udpeget som deres i fremtiden", forklarer Bertramsen.

Konsistorium kan godt gennemtrumfe en forholdsvis fordeling af planer og mid- ler, som ligner de tidligere års! Men for at den faktisk skal kunne accepteres, skal den også finde opbakning hos det eks- terne, internationale panel. Panelet kan svare konsistorium, at den foreslåede pri- oritering ikke er den mest hensigtsmæs- sige.

"Der bliver tale om dialogpræget pro- ces. Panelet skal komme med et råd, men er ikke en overordnet myndighed på uni- versitetet. Konsistorium og rektor får en ekstern forskningsfaglig og strategisk sparringspartner", forklarer kontorchefen.

Rektorpulje

Modellen lagde op en rektorpulje. Det er nemlig rektor, der indstiller til konsisto- rium (eller på DTU bestyrelsen), hvordan de nye midler skal fordeles internt, alt efter hvordan de kobles op på de forskel-

lige indsatsområder. Det er således en ud- videt procedure i forhold til de overord- nede udviklingskontrakter. Modellen kræver, at rektor skal vurdere - og priori- tere - forskningsplaner fra de enkelte in- stitutter over for hinanden. Det er en slags "forskningsrådskonstruktion", hvor et panel hjælper rektor med at vurdere ikke hvert enkelt projekt, men universitetets overordnede plan.

Når rektorerne udtrykker sig positivt om ideen, skyldes det så ikke, at det inde- bærer opbygning af en åben "rektor- pulje"?

"Nej, rektorerne positive holdning er ikke først og fremmest bestemt af, at der er et element af "rektorpulje" bag model- len. Det indgår da som et element, ja. Men først og fremmest tiltaler det os, at der indgår kvalitetssikrings-mekanismer i fordelingsmodellen", svarer Rektorkolle- gie-formand Henrik Toft Jensen.

Han siger, at der allerede på nogle uni- versiteter opereres med "rektorpuljer". KU-rektor Møllgård nåede inden sin af- gang at lave en fordelingsmodel for 2002, hvor 80 pct. af de nye midler fordeles som tidligere, mens 20 pct. skal nyforde- les efter rektors indstilling.

Faglige skævheder i panelet?

Ministeriet understregede det "demokra- tiske element" i modellen, idet alle på universitetet får mulighed for at se pane- lets vurderinger og kommentarer.

Et kontroversielt punkt er sammensæt- ningen af panelet: Hvordan sikrer man, at 5-7 personer fagligt kan dække alle fag- områder, og at panelmedlemmernes fag- chauvinisme ikke giver skævheder?

"Det har ministeriet ikke overvejet i detaljen, men det var ikke umiddelbart tanken, at panelet automatisk skal parite- tisk sammensættes med en person fra hvert hovedområde. Det enkelte universi- tet indstiller de - internationale - personer, som skal sidde i deres panel. Og som per- sonlig kompetence skal personerne have overblik på et "rektoral" niveau, idet de skal rådgive på et overordnet strategisk niveau og hermed medvirke til at skærpe universitetets profil", forklarer kontor- chef Bertramsen.

jo

Manglende udviklingsperspektiv

Evalueringsforskere kritiserer Aff-rapport og kræver klarere præmisser ved benchmarking

Analyseinstitut for Forsknings anbefaling af "benchmarking" baseret på DEA-metoden drages i tvivl af **evalueringsforskere Finn Hansson og Frode Frederiksen** fra Handelshøjskolen i København. De konstaterer, at Aff-rapporten herom (se FORSKERforum 148-149) er behæftet med nogle principielle fejl og begrænsninger i empirien, og de er i det hele taget ikke overbevist om det relevante og hensigtsmæssige i at bruge DEA-modellens produktivitetsmål til benchmarking af dansk samfundsvidenskabelig forskning.

De to forskere stiller dermed også spørgsmål ved Aff's anbefaling af DEA-modellen under forudsætning af accept af de givne models præmisser. De kritiserer disse præmisser for at være "meget forenklede mål (med lav pålidelighed) som udtryk for kvalitetsindikatorer".

Kvantitativt perspektiv

Hansson & Frederiksen kritiserer DEA-modellen for at anlægge et eensidigt kvantitativt og effektivitetsorienteret perspektiv. Den udgivne rapport påstår om, at man kan udpege "best practise-institutter" bygger imidlertid på en række forudsætninger, som ikke diskuteres:

"Rapporten arbejder konsekvent ud fra den opfattelse, at evaluering af forskning er en problemstilling, der bedst kan løses med kvantitative værktøjer fra økonomiske produktionsmodeller, cost-efficiency, cost-benefit eller som her DEA-modellen, og diskuterer ingen steder måling og kvantificering som en særlig forskningsstrategi".

I Aff-rapporten begås en fejl at inddrage en uklar kvalitetsvurdering af pro-

duktiviteten. Rapporten søger at løse det komplicerede problem med at "kvantificere kvalitetsmål" ved at opstille en rangorden af publikationer efter type og tildele dem forskellige vægte. Klassificeringen af disse typer - efter om tidsskrifterne er referee'ede eller ikke - giver imidlertid helt urimelige skævheder mellem fx jura / økonomi på den ene side og sociologi på den anden.

USA:

Paneler i stedet for benchmarking

Aff-rapporten kritiseres endelig for at mangle et udviklingsperspektiv. Der stilles spørgsmål ved, om "bagudrettede indikatorer" (2-5 år gamle publikationsfrekvenser) er den bedste måde at fremelske en forbedring af forskningsmiljøet?

Hansson og Frederiksen henviser til, at de kvantitative resultatmål i form af fx benchmarking er sjældne på amerikanske forskningssteder. Her er udviklingen klart gået i retning af at opbygge systemer med paneler af eksterne interessenter, fra industrien og uafhængige institutioner, som deltager i vurderingen af opfyldelsen af institutionernes strategiske planer. Disse planer har tilsvarende fået større betydning mht. at stille nye krav til forskningens offentlige begrundelse, konstaterer de.

Ironisk nok er det sådanne "paneler", som Undervisningsministeriet netop har foreslået til afløsning af fx benchmarking (se artikel s. 10).

Finn Hansson & Frode Frederiksen: "Forskningsvognning eller forskningsudvikling" (notat, HH-København).

'Bare et m - problemet

I september udgav Analyseinstitut for Forskning (Aff) en rapport med titlen "Et forsøg på benchmarking: en analyse af de samfundsvidenskabelige og juridiske institutter ved de højere læreanstalter". Rapporten blev hurtigt genstand for en vis debat, ikke mindst fordi et institut følte sig hængt ud i rapporten, fordi der var fejl i rapportens datagrundlag, og fordi der blev stillet spørgsmål ved, om de anvendte metoder og modeller kunne bruges til benchmarking (FORSKERforum oktober). Som den seneste udvikling har Aff udgivet "Notat vedr. kritikken mod rapporten Et forsøg på Benchmarking" (omtalt i FORSKERforum november), samt udsendt en 12 linjers "pressefax", med det formål at rette fejlene og imødegå kritikken.

Nu ville det jo være rart, hvis alle uoverensstemmelse var løst og rapporten kunne bidrage til at kvalificere debatten om ledelse og styring af universiteter. Ikke mindst fordi Aff's publikationer "er en del af en større opgave med at vurdere metoder til benchmarking "som udføres på foranledning af IT- og Forskningsministeriet og fordi Aff's konklusion i notatet er at "rapporten skal indgå i det nødvendige arbejde med at få etableret et benchmarking-system, der er tilpasset danske universitetslovsinstitutioner". Situationen er bare, at problemerne ikke er løst.

Det ville også være rart, hvis vi kunne nøjes med at konstatere at de samfundsvidenskabelige forskere åbenbart ikke kan måske ikke lide den cocktail af benchmarking og performance-based-payment etc, som vi så rigeligt ordinerer for en række andre erhverv. Der er vel også det aspekt i hele sagen, og i hvert fald kan de oplagte mangler ved analysen minde os om, at vi måske også i andre evalueringer bør udvise lidt større respekt for den kontekst, vi kaster os over som forskere. Men det er heller ikke hele historien.

Den beregningsmetode, der er anvendt i rapporten, betegnes sædvanligvis Data envelopment analysis (DEA), og er en teknik baseret på matematisk programmering. Metoden blev først introduceret i 1978, og har siden været anvendt i mere en 1000 offentliggjorte forsknings- og udredningsarbejder over hele verden. Anvendt rigtigt er det er fremragende værktøj, som blandt andet Finansministeriet har flere års erfaring med at anvende. Vi har begge anvendt metoden i en række sammenhænge og vi er principielt tilhængere af, at der stilles publiceringskrav til forskere, der aflønnes af offentlige midler. Vores kritik her er derfor alene rettet mod den konkrete undersøgelse og hverken mod DEA som metode eller mod benchmarking i universitetssektoren.

Metodestudie' ikke løst

Der er som vi ser det både konkrete og principielle problemer i dette Aff-projekt. De konkrete problemer består bl.a. i den *sammenlignelighed*, som postuleres i projektet. En af DEA's styrker er, at den sikrer en relativ høj lighed mellem de sammenlignede enheder. Men metoden gør det ikke alene. Det afhænger altså også af hvorledes modellen specificeres. Det konkrete samfundsvidenskabelige institut, der følte sig hængt ud, har en publiceringsprofil med ganske få internationale artikler og bøger og mange nordisk-sprogede arbejder. Institutet er blevet sammenlignet med juridiske institutter, der har en tilsvarende fordeling af publikationer. Men som det er velkendt er der i de juridiske forskningsmiljøer tradition for at udgive langt flere artikler, som formidler resultater til praktikere, hvorfor disse institutter næppe er sammenlignelige. En stor del af de andre samfundsvidenskabelige institutter udgiver pr. forsker flere internationale artikler end juristerne, hvorfor disse institutter som følge af modelleringen ikke sammenlignes med de juridiske institutter på samme måde. Den interessante sammenligning både i et lærings- og styringsperspektiv vil være imellem de samfundsvidenskabelige institutter, men det sikres altså ikke via metoden. Og det hjælper ikke som i notatet at pege på, at der også findes samfundsvidenskabelige institutter som gør det væsentligt bedre hvis man stadigt anvender vægte, som er bestemt i en analyse med de juridiske institutter.

De principielle problemer knytter sig især til *processen*. En DEA-analyse kræver en indgående systemanalyse og en nøje overvejelse af formålet med analysen. En DEA-analyse kan fx anvendes til at (a) understøtte læring mellem institutioner, (b) lave et sektorstudie mhp policy overvejelser om struktur mv og (c) udvikle et styringsredskab. Men de forskellige formål stiller forskellige krav til systemanalysen, til spillet med branchen, og til modellen ligesom vigtigheden af individuel restvisning naturligvis er meget afhængig af formålet. Og her synes Aff at sætte sig mellem forskellige stole. Det synes som om man argumenterer for (a), men reelt sigter mod (c) og formodentligt stod sig bedst ved at lade det være ved (b). Der er fremhævet, at rapporten bare er et metodestudie. Men i så fald er det ikke veltilrettelagt. Der er intet metodisk nyt eller eksperimenterende i dette studie, og der opnås - ganske forventeligt - ingen større overraskelser i forhold til hvad man har set i andre studier.

Professor Peter Bogetoft, KVL & BDO
Professor Per Nikolaj Bukh, HH-Århus

Et valg af profil

Man skal være teksttyder for at finde forskelle mellem de tre rektorkandidater ved Københavns Universitet. Så det bliver et valg mellem personlig, administrativ og politisk stil ...

Tre rektorkandidater på universitetets trappe (fra venstre): Linda Nielsen, Peter Gundelach og Kirsten Hastrup
(Foto: Joachim Rode)

Valgkampen mellem kandidaterne til KU's rektorvalg foregår i en asketisk saglighed. Skræmt af sporene fra valgkampen i 1997 mellem Møllgård og Christian Hjort-Andersen, som endte ud i personangreb, afstår dette års kandidater helt fra personudfald. Og det i en grad så det nærmer sig *berøringsangst*.

Kandidaterne er rørende enige om, at Københavns Universitets autonomi skal forsvares, at profilen skal skærpes, at universitetet skal være mere synligt i offentligheden, at personalepolitikken skal forbedres og så videre.

Den pæne tone tjener det pæne universitet til ære, men har ikke meget med traditionel valgkamp - valgflæsk og mudderkastning - at gøre, og den tørre tone gør det vanskeligt for vælgerne at finde forskelle mellem kandidaterne. Disse må nøjes med at teksttyde kandidaternes valgoplæg og så vælge mellem hvilken personlig, administrativ og politisk stil, man ønsker: Hvem er bedst til at 'selge' universitetet udadtil? Hvem kan føre den bedste personalepolitik? Hvem kan kommunikere bedst med den nye regering? Hvem kan bedst forsvare universitetets selvstændighed?

Tre kandidater

De tre kandidater Kirsten Hastrup (prorektor Nils-Erik Fiehn), Peter Gundelach

(Nanna Noe-Nygaard) og Linda Nielsen (Jørgen Olsen) er nærmest uendeligt enige, også om at det er et valg, som afgøres af profil og stil.

Antropologen Kirsten Hastrup er den mest meriterede forsker og nok den mest 'akademiske' af de tre. Hun er kendt som en meget dynamisk person, og har fået opbakning fra det forenede studenterråd (*studenternes stemmer tæller dog kun en fjerdedel i forhold til vip'ernes*).

Sociologen Peter Gundelach er den, som måske mest har deltaget i universitetets politik og som kender magtens og institutionernes væsen og præmisserne for at markere sig over for myndighederne. Han har talt mest om personalepolitik og har fået opbakning fra de to tap'ere (teknisk-administrative personale) i konsistorium.

Endelig er der juristen Linda Nielsen, som er mest kendt fra den offentlige debat om etik og for sine relationer til det politiske system. Hun har tilsyneladende den største interne fankreds, for i løbet af få dage fandt hun opbakning fra 200 stillere plus et par dekaner. Hun har overtaget de fleste af Kjeld Møllgaards sympatisører, bl.a. fra sundhedsvidenskab.

jø

Sidste chance for at stemme er d. 10.12.

Ph.d.'ere: Dansk lønbarriere

Forskningsstyrelsen har spurgt danske ph.d.'ere og -stipendiater, som er uddannet i udlandet, hvilke problemer de oplever ved at søge job i Danmark. Styrelsen udpeger nepotisme som det væsentligste problem - mens ph.d.'erne i undersøgelsen peger på dårlig dansk akademikerløn og mangel på stillinger som en langt større barriere

"Hjemmefødinge har alt for let spil, hvis blot de plejer de rigtige kontakter. Efter min mening burde man ikke kunne blive professor i Danmark uden at have opholdt sig sammenlagt 3 år ved en udenlandsk forskningsinstitution".

Sådan lyder et udsagn i en undersøgelse af de barrierer, som udenlandsk uddannede ph.d.'ere oplever ved at vende tilbage til Danmark. Her er tre lignende udsagn:

"Jeg har oplevet danske forskningsinstitutioners lukkethed og næsten feudale struktur som et stort problem. Man foretrækker egne ph.d.'ere. Udenlandske erfaringer, publikationer og netværk tæller kun lidt, når man ikke er en af deres egne".

I alt 389 stipendiater har fået enten et løn- og/eller taksameter-stipendium via Forskerakademiet (nu Forskeruddannelsesrådet). Over halvdelen af disse har besvaret spørgeskemaet vedrørende deres vilkår og forventninger (knap halvdelen af respondenterne kommer fra naturvidenskab, en femtedel fra humaniora, en femtedel fra samfundsvidenskab, mens der kun er få fra teknisk videnskab).

Mange roser stipendiet som en fortræffelig mulighed for at kvalificere sig og har følt sig privilegerede ved at få mulighed for at tage til udlandet. Men halvdelen af ph.d.'erne er endnu ikke vendt tilbage til Danmark, men de fleste har det med i deres fremtidsplaner ...

"På humaniora i Danmark er der en næsten nepotistisk og uigennemskuelig ansættelsesprocedure. En udenlandsk uddannelse er en diskvalifikation, som man må gå stille med ..."

"Det er almindelig kendt, at langt de fleste af de personer, der bliver ansat i universitetsstillinger har taget både deres kandidatgrad og ph.d.-grad fra ikke alene det samme universitet, men også fra det samme institut, hvor de bliver ansat".

Forskningsstyrelsen: Nepotisme!

Forskningsstyrelsen havde spurgt, hvilke problemer danske ph.d.-stipendiater, som har fået forskeruddannelse i udlandet, oplever ved at vende tilbage til en dansk stilling efter endt ph.d.-uddannelse. De ovennævnte fire udsagn er plukket ud af en mindre gruppe på omkring 20 ud af de 200 besvarelser, der angiver nepotisme som en barriere for at få job ved danske universiteter. I rapportens udlægning bliver **nepotismen med henvisning til disse udsagn gjort til hovedproblemet:**

"Hovedårsagen til, at jeg ikke vender tilbage til Danmark i den nærmeste fremtid er den lave løn. I dag er jeg ansat på et fremtrædende amerikansk universitet og min startløn er omkring 1.000.000 kroner, hvor jeg i Danmark ville få ca. 300.000 kroner. Andre barrierer er manglende på karrierestillinger (lektorater og professorater) i Danmark"

ph.d.'er

"En del respondenter nævner, at de oplever en lukkethed i den danske forskningsverden i forhold til at ansætte ph.d.'ere der ikke er uddannet på den pågældende forskningsinstitution. De peger endvidere på, at en af vejene til ansættelse består i at have netværk og kontakter, så der er skabt synlighed forud for ansættelsessituationen", hedder det i rapportens konklusion, som også blev refereret i pressen.

Rapporten nævner derimod slet ikke de barrierer, som langt de fleste ph.d.-stipendiater nævner som de største: Lavere dansk løn og manglende stillingsopslag.

Lav dansk løn og dårlige karrieremuligheder

"Hovedårsagen til, at jeg ikke vender tilbage til Danmark i den nærmeste fremtid er den lave løn. I dag er jeg ansat på et fremtrædende amerikansk universitet og min startløn er omkring 1.000.000 kroner, hvor jeg i Danmark ville få ca. 300.000 kroner. Andre barrierer er manglende på karrierestillinger (lektorater og professorater) i Danmark".

Sådan lyder det mest markante udsagn

fra en af de mange ph.d.'ere, som siger, at deres største forbehold over for at komme tilbage til Danmark, er lønnen og karrieremulighederne.

De typiske løn- og karriere-klager ser sådan ud:

"De økonomiske barrierer er en vigtig brik! I Danmark ville jeg få ca. det halve i løn, og betale det dobbelte i skat. Netto ville jeg have ca. 1/4. Det er bare ikke acceptabelt. Oveni det skal jeg lægge udgifter" eller

"Lønvilkår og udviklingsmuligheder karrieremæssigt væsentligt begrænsede i forhold til udlandet" eller

"Langt dårligere løn end jeg kan opnå i udlandet, mindre motiverede studerende og færre ressourcer at forske for" eller

"Primær barriere: Ringe forskningsmuligheder i Danmark, ringe udsigter til fastansættelse".

Udlandsopholdet har tilsyneladende åbnet stipendiaternes øjne for et lukrativt og attraktivt forskermarked i udlandet.

Forskeruddannelsesrådets formand: Problematisk konklusion

Formanden for Forskeruddannelsesrådet - som har bestilt rapporten - medgiver, at rapportens konklusion giver et skævt billede:

"Jeg har ikke været opmærksom på rapportens konklusion. Og det er da misvisende, at beklagelser over nepotisme fremstilles som en hyppigere nævnt barriere end løn og karrieremuligheder og at disse barrierer nærmest ikke nævnes! Det er Forskeruddannelsesrådets erfaring, at løn betyder meget og det samme gør selvfølgelig karrieremulighederne", siger Hans Siggaard Jensen.

"Når Forskningsstyrelsens rapport nævner 'lukkethed' og nepotisme som den primære barriere, kan det jo være fordi det er en del af problemet, som man kan gøre noget ved uden at det koster penge! Det er sværere at gøre noget ved lønnen eller ved de manglende stillingsopslag", gisner han.

"På den anden side giver det jo ikke flere stillinger på universitetet at gøre op med 'lukketheden'! Ph.d.'erne må jo søge hen i andre sektorer - fx det private - hvad de da også gør. Blandt de ph.d.-uddannede er arbejdsløsheden meget lille".

Han understreger, at ph.d.'erne ikke klager over de danske stipendievilkår, men over de danske karrieremuligheder bagefter.

De gratis glæder

Det er mine naive idealer om at bedrive spændende, opfindsom og relevant forskning, som er min motivation. Men min begejstring bliver misbrugt, fortæller oceanforsker David Thomas

Usikkert hvor mange der kommer 'hjem' igen

Spørgeskemaundersøgelsen giver et noget broget billede af, hvor mange af ph.d.'erne, der faktisk kommer tilbage til Danmark efter at have fået uddannelsen på et dansk stipendium.

86 personer har for eksempel opnået en grad i udlandet. Heraf er halvdelen kommet tilbage. Den anden anden halvdel fortsat befinder sig i udlandet og blandt dem angiver de fleste, at de gerne vil tilbage på et senere tidspunkt. Det får Forskningsstyrelsen til at pege på, at man ud fra hensigtserklæringerne kan forvente en "returprocent" på 89 pct.

Andre undersøgelser peger på, at det varierer noget mellem fagområder, hvor mange der vender hjem igen. Netop løn- og karriere-problemer er barrierer på de fagområder, hvor der er stor flugt til udlandet, typisk IT og bioteknologi samt visse dele af samfundsvidenskab (fx økonomi & finansiering), fortæller forskeruddannelsesrådets formand.

Kontaktpersoner med central betydning

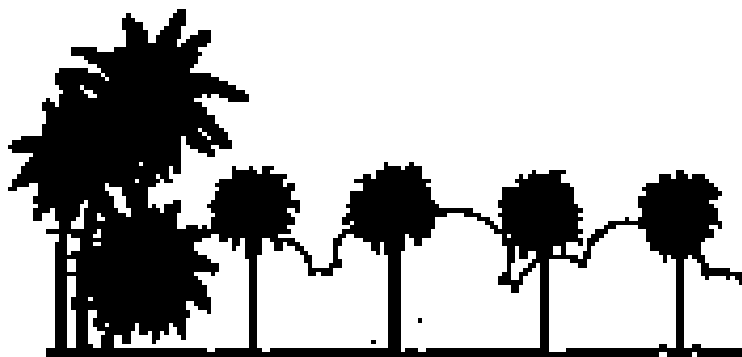
Rapporten peger på, at ph.d.-stipendiaternes bånd til Danmark, fx gennem en kontaktperson i det hjemlige miljø, er afgørende for ph.d.'erens fremtidsperspektiv. Jo hyppigere kontakt, jo større sandsynlighed for, at de returnerer. Og ph.d.'erne i udlandet understreger da også behovet for større kontakt som vejen til bedre fremtidsmuligheder herhjemme.

Men kontaktpersonerne - som også er blevet udspurgt (82 besvarelser) - angiver netop dårlige ansættelsesvilkår og karrieremuligheder som den største barriere for at deres "fø" kommer hjem igen. En enkelt formulerer udlandsopholdet som en for stor succes:

"For danske forskningsmiljøer med gode internationale standarder og kontakter - men mangel på unge forskere - har stipendierne til udenlandske studier været en katastrofe ..."

ja

Rapport: **Danske ph.d.-studerende i udlandet** (Forskeruddannelsesrådet september 2001).

Den gang jeg kastede mig ud i livet som som universitetsforsker, var mine målsætninger simple og måske nok lidt naive: at bedrive spændende, opfindsom og relevant forskning i oceanografi og kommunikere mine resultater videre ud til det bredere samfund – ikke bare en lille gruppe af ligesindede specialister, men også de almindelige skatteborgere, der støtter mine bestræbelser økonomisk. Jeg vil også gerne præsentere mit arbejde - inden for den meget bredere kontekst af havvidenskaberne – for en gruppe unge mennesker, som har valgt at tilbringe tre eller fire år på et universitet. Ikke for at de kan bestå eksamener, men i håbet om, at et eller andet, som jeg formidler, kan stimulere deres interesse, nysgerrighed og fantasi på samme måde, som det lykkedes en lykkelig bande af lektorer at gøre for mig for tyve år siden.

Som så mange andre er jeg parat til at arbejde hårdt for at opfylde disse målsætninger. Jeg er ikke flov over at skulle sige, at det ikke "bare er et arbejde". Jeg er fascineret af det, jeg studerer, og jeg ville da mene, at andre er interesserede nok til at lade det betale sig for mig at bruge tid på at fortælle dem om det. Det, jeg har ondt af, er, at den eneste måde, jeg har kunnet opfylde mine målsætninger på igennem de seneste ni måneder, har været ved at overarbejde ekstra 729 timer (jeg anvender 40 timer om ugen som normen) og uden at få én sammenhængende uge fri fra arbejdet.

– Så tag dig dog sammen, mand, hold op med at klynke, få dig et liv! tænker du

måske. En rimelig respons for så vidt, bortset fra at hvis jeg og mine kolleger gjorde det, så ville universitetsuddannelserne kollapse i det kaos, der ligger så uhyggeligt tæt på. Forskning ville der ikke blive gjort noget af, og der ville være ingen forelæsninger, selv om vi uden tvivl alligevel ville blive evalueret.

Det er selvfølgelig spændingsmomentet ved forskningen, der i den sidste ende opvejer den slags frustrationer. Livet som biologisk oceanograf har sine fordele. Jeg begejstres altid så meget af mine rejser, at jeg får lyst til at råbe: lad mig bare passe min forskning og min undervisning, og lad være med at fylde min tid med mere kontrol, evaluering, kvalitetsforbedrende foranstaltninger og endnu mere medarbejderudvikling.

Samtidig er der stort set ingen penge derude til at bedrive grundforskningen. Og det lidt, der er, kræver udmattende kraftanstrengelser at få del i. Vi er simpelthen for få til at undervise den svulmende studentermasse, der skal ind for at universiteterne kan løbe rundt. Systemet forudsætter vores goodwill, og jeg – ligesom de fleste andre kolleger – vælger da også at blive: de naive idealer, der sporede mig ind på universitetslivet, udgør stadig min motivation. Desværre ser det ud som om, at de, der skal yde bevillingerne til universitetssektoren, for længst har forstået, at det forholder sig sådan.

Kilde: THES 07/09/01
Oversættelse i uddrag: Martin Aitken

Fup-udvalg med egne regler

Forskningsministeriet synes, at det er helt i orden, at udvalgene vedrørende videnskabelig uredelighed hemmeligtstempler og pålægger klager tavshedspligt, mens sagen behandles ...

Det såkaldte FUP-udvalg - UVVU: Udvalgene vedrørende Videnskabelig Uredelighed - har frit spil til at forvalte uden at udenforstående skal stikke næsen i, hvad man laver. Systemet får hermed lov til at afvikle sine sager under stærk påvirkning af den lukkede standstænkning, som fandtes i de tidligere medicinske FUP-udvalg. Under dække af hensynet til personer, som er indklaget for videnskabelig fup, kan man hemmeligholde sagerne.

Det er én af konsekvenserne af en afgørelse, som Forskningsministeriet har truffet i anledning af en klage. Udvalget - hvis formand er landsdommer Brydensholt - har nemlig fået medhold i, at udvalget har ret til at forvalte bag totalt lukkede døre.

Ønske om indsigt

Sagen er en udløber af FORSKERforums klage til Ombudsmanden (fra februar 2000) over, at FUP-udvalget nægtede aktindsigt i klagen over chefpsykolog Jørn Beckman. Han var indklaget for ikke at have videnskabelige belæg for at påstå i Jyllands-Posten, at de to DANDY-forskeres resultater ikke gav baggrund for noget som helst. FORSKERforum søgte aktindsigt i klagens *ordlyd*, og gjorde udtrykkelig opmærksom på, at navne gerne måtte anonymiseres.

Klagen gik på, at FUP-udvalget nægtede aktindsigt, mens sagen havde offentlig interesse - og blev debatteret i offentligheden samt at udvalget giver mundkurv på klageren så længe sagen er under behandling i FUP-udvalget.

Hensyn til den indklagede

Ministeriets siger, at hemmeligholdelse kan begrundes med "hensyn til det offentliges eller enkeltpersoners interesse". Fupudvalget argumenterer, at en anklage

for videnskabelig uredelighed kan have store konsekvenser for en forskers videre karriere og anseelse.

Og ministeriet skærper denne argumentation ved at sige, at hensynet til, at en forsker ikke unødigt hænges ud i offentligheden, må tillægges endnu stærkere vægt i tilfælde af en anklage for videnskabelig uredelighed, da "en sådan anklage af mange vil opfattes som en anklage om uhæderlighed".

Klager får mundkurv på

Udvalget afgjorde Beckman-sagen i september 2000 med, at man ikke så noget at bebrejde Beckmann (se FORSKERforum oktober 2000). Herefter fik FORSKERforum aktindsigt i klagens ordlyd.

Problemet med hemmeligholdelse af klagens ordlyd mens sagen blev behandlet, forhindrede offentligheden i at få indblik i denne del af sagen - på trods af, at DANDY-sagen var meget omtalt i pressen.

Det andet problem handler om, at Fup-udvalget pålægger alle klager at behandle sagen fortroligt i det halve til hele år, hvor udvalget behandler klagen. Denne må altså ikke deltage i offentlig disput om sagen, hvilket Forskningsministeriet godkender - dog med det forbehold, at man måske i fremtiden skal spørge den indklagede (her Beckman), om denne har noget imod, at klagen ønskes hemmeligholdt!

Forskningsministeriet underkendt: Der kan klages over Fup-udvalget

Klagen - og dermed en foreløbig afklaring af de principielle aspekter - har taget knap to år!

FORSKERforums klage blev først sendt til Forskningsministeriet, som afviste den, da ministeriet ikke mente at være

klageinstans, ikke engang over retlige forhold (som det for eksempel gælder for forskningsrådene, jf. lov om forskningsrådgivning). Dette blev fastholdt på trods af, at Folketingets ombudsmand i december 2000 udtalte, at ministeriet var klageinstans.

Ved uddybet behandling hos Ombudsmanden fastholdt denne i april 2001 afgjorde, at der kan klages til ministeriet over retlige forhold. Det var således ministeriet, der skulle realitetsbehandle sagen!

Herefter blev ministeriet så nødt til at tage stilling i sagen. Og det er nu sket ved, at ministeriet har givet landsdommer Brydensholt ret i alle de principielle aspekter...

FORSKERforum overvejer nu, om "systemet" skal belastes yderligere ved at sagens principielle aspekter prøves hos Ombudsmanden.

Egne standarder for sagsbehandling

Uredelighedsudvalget har ved sagens behandling vist, at man har sine egne standarder for sagsbehandling.

Ministeriet konstaterer således, at det var "en fejl", da udvalget ikke overholdt 10-dages fristen for at besvare anmodninger om aktindsigt i januar 2000. Det havde også været "rigtigt", hvis udvalget havde begrundet sit afslag i det første brev til FORSKERforum og ikke først efter en nærmere anmodning ...

Men udvalget har tilsyneladende også særlige regler for sagsbehandlingstider. I maj måned bad Forskningsministeriet om udvalgets kommentar til klagen. Den modtog ministeriet så i august - og udvalgets svar var dateret i juni. Det postvæsen, det postvæsen ...

DTU: Erhvervsuniversitet?

Er DTU et *erhvervsuniversitet* eller et *erhvervsrettet universitet*? Diskussionen er igen blusset op efter et interview med rektor Lars Pallesen i FORSKERforum.

DTU-rektor Lars Pallesen

I et interview med FORSKERforum (nr. 148, oktober 2001) definerer **Lars Pallesen**, DTU's nye rektor, universitetet som et *erhvervsuniversitet*. Det fik **Søren Kolstrup (E)** - nu fhv. folketingsmedlem - til at stille følgende to spørgsmål til ministeren **Margrethe Vestager (RV)**.

Han spurgte: "Er ministeren enig med den nyansatte rektor for Danmarks Tekniske Universitet, Lars Pallesen, når han definerer DTU som "et erhvervsuniversitet"?" og: "Vil ministeren bekræfte, at begrebet "erhvervsuniversitet" ikke findes i lovgivningen vedr. DTU?"

Svaret på det første spørgsmål var hverken et *ja* eller et *nej*. På den ene side medgives det, at mange af DTU's forskningsaktiviteter må være rettet mod erhvervslivet, og på den anden side må DTU langt fra alene være et universitet, der kun samarbejder med erhvervslivet.

Svaret på det andet spørgsmål *kunne* faktisk være enten et *ja* eller et *nej*. Ministeren konstaterer, at ordene "erhvervsrettet universitet" forekommer et enkelt

sted i bemærkningerne til lovforslaget om DTU.

Men sådan lod Søren Kolstrup sig ikke spise af. Han vil have et klart svar. Derfor spurgte han igen: "Hvordan vil ministeren sikre, at forskningsminister **Birte Weiss'** løfte om, at DTU skal være et erhvervsrettet universitet og ikke et erhvervsuniversitet, sker fyldest?"

Således adspurgt tredje gang svarede ministeren med eksemplarisk tydelighed: "Regeringens ønske om, at DTU ikke skal være et erhvervsuniversitet, ligger fast."

Flueknepperi?

Så skulle den potte være ude af verden. Tilbage står blot at definere forskellen mellem ordene *erhvervsuniversitet* og *erhvervsrettet universitet*. Er det andet end *flueknepperi*?

Søren Kolstrup: "Ikke mere end at begrebet erhvervsuniversitet dækker over, at man ønsker en anden styreform end den sædvanlige. Det er der, lokummet bræn-

der. Da jeg i sin sin tid fremkom med min kritik af DTU's nye styreform, fik jeg at vide af Birte Weiss, at jeg måtte skelne imellem et *erhvervsuniversitet* og et *erhvervsrettet universitet*. Top! sagde jeg. Det er hørt! Og det er på den baggrund jeg har spurgt undervisningsministeren."

Og så burde den sag vel være sat på plads. Men nej. For Lars Pallesen har også svaret Søren Kolstrup på dennes spørgsmål:

"DTU vil aldrig komme i lommen på det private erhvervsliv. Vi vil fortsat vogte nidkært over den uafhængige og kritiske forskning i alle hjørner og kroge af vores institution. (...) Men jeg tøver ikke med at bruge ordet *erhvervsuniversitet* om vores institution." (Sletten d. 20. nov.)

Nu er Søren Kolstrup ude af Folketinget og kan ikke spørge mere! Og Margrethe Vestager kan i øvrigt heller ikke svare ...

Overenskomstforhandlingerne

Kravene til de kommende overenskomstforhandlinger skal udveksles mellem fagforeningerne og arbejdsgiverne inden den 31. december. Netop nu finpudses kravene fra nu af og indtil jul i fagforeningerne i de samarbejdende sekretariater, der laves omkostningsberegninger mv.

Tidsplanen ser sådan ud

- kravene udveksles omkring nytår.
- forhandlingerne påbegyndes i januar og løber i januar/februar og
- der kan efter alt at dømme ligge et resultat i starten af marts - med forlig eller sammenbrud som resultat

Frygtsomme forskere

- hvad er I bange for?". spurgte studievært Connie Hedegaard, efter at hun forgæves havde efterlyst indvandrerforskere, som ville optræde i den rå politiske debat om indvandring op til folketingsvalget. Og indvandrerforskere giver hende ret, men de har også deres forbehold

"Meningen var, at forskerne skulle præsentere nogle fakta, og at politikerne så kunne diskutere på den baggrund bagefter. Men vi ledte fra Herodes til Pilatus; spurgte mindst 10 indvandrerforskere om de ville optræde, men kunne ikke få nogen til at optræde. Den generelle undskyldning var, at de nok havde data, som de ville præsentere - men de var bange for, hvordan den ville blive misbrugt af politikere eller partier".

Connie Hedegaard er studievært på Deadline (DR2 sene nyhedsudsendelse, red.). I valgkampens hede indledning, hvor indvandrere dominerede en rå debat, efterlyste hun uden held "eksperter", som kunne sætte nogle facts op over for politikernes politiserede enøjethed.

Der er behov for uafhængige eksperter, som ikke har noget i klemme, og som tør svare på spørgsmål, som er politisk betændte og fagligt besværlige. Også i en valgkamp: "Men eksperterne turde ikke. Fordi, som flere ikke lagde skjul på, at spørgsmålene nærmest var for relevante. For politisk ømtålelige og kontroversielle. De skulle ikke have klinket noget", lød Hedegaards dom.

Hedegaard: Forskerne hytter sig

"Frygtsomme forskere - hvad er I bange for", lød Connie Hedegaards hån bagefter i en klumme i Politiken (lørdag d. 10.11):

"Det er da dybt problematisk, hvis 'uafhængige' forskere - som får statsstøtte for at være uafhængige - ikke tør melde ud af angst for, hvilken politisk dagsorden deres viden kan være med til at sætte. Ved sådanne overvejelser kommer forskerne jo også til at blive en slags politiske aktører ...".

Connie Hedegaard - *der i øvrigt er nævnt som ministerkandidat i en borgerlig regering* - kritiserer danske forskere i almindelighed for at være for dårlig til at formidle: "Jeg havde en travl amerikansk forsker i studiet for nylig. På ti minutter kunne han gøre sit synspunkt relevant, og det står i kontrast til den danske forskertradition. Men amerikanerne har jo også en helt anden måde at organisere og finansiere universiteter, hvor man faktisk skal legitimere, hvad man går og laver. Hvor man ikke bare kan gå og gemme sig. Hytte sig. Undskyld, men hvad er I bange for?", spurgte Deadline-værten.

Nina Smidt:

Svært at begå sig som ekspert

Professor ved HH-Århus **Nina Smidt** bliver ofte kontaktet af journalister og mener at huske, at hun blev spurgt af Deadline om deltagelse. Hun sagde nej, idet

hun af hensyn til sit privatliv ikke ønskede at bruge aftenen på det.

"Det er altså ikke, fordi jeg lukker af; jeg ytrer mig ofte", siger hun (*der dagen efter dette interview (15.nov.) optrådte på forsiden af Børsen under overskriften:*

"Nina Smidt: Indvandring truer velfærden", red.)

Men hun kan også finde på at sige nej:

"Nogengange er det svært at begå sig som 'ekspert', og der er skrives for tiden kritisk om eksperter og eksperters rolle. Derfor er der en vis selvransagelse blandt eksperter", siger hun og fortsætter: "I en valgkamp er man nødt til at være mere forsigtig. Men skal man optræde som ekspert, skal det kun være lutter faktuelle ting som baggrund for en politisk diskussion. Jeg ville aldrig sidde i direkte debatforum på TV med politikerne, for som eksperter kan du ikke bruge politiske redskaber, retorik, mudderkastning osv.", siger professoren, som har arbejdet med indvandrerproblematikken.

På spørgsmålet, om forskeren ikke er politiserende, når forskeren ikke stiller op med sin saglige viden i kontroversielle spørgsmål, siger Nina Smidt:

"Selv om vi er offentligt finansierede forskere og skal stå til rådighed med vores viden, er det ikke en absolut forpligtelse til altid at optræde. Det er en afvejning, en balancegang med flere hensyn. Men i det konkrete tilfælde med Deadline er det selvfølgelig et problem, hvis alle forskere på området klapper i", siger hun. "I den aktuelle hede debat om indvandrere kunne det jo også være journalistikken og ikke forskerne, som er et problem. Det er i høj grad journalisterne, som har sat indvandrer-dagsordenen. Det er i hvert fald ikke mig ..."

Christian Horst:

Konflikt med ånden i loven

Lektor **Christian Horst fra DPU** blev ikke spurgt af Deadline, men forklarer: "Nyhedsjournalistikken giver sjældent tid til ambivalenser. Fjernsyn og radio kræver klare vinkler, hurtige og eentydige svar. Det gør det vanskeligt at komme til med mere komplekse svar, og så viger forskerne hellere tilbage i en tilspidset situation, så man ikke risikerer at blive betragtet som utidigt politiserende".

Studievært Hedegaard fortæller, at nogle af de tilbageholdende indvandrerforskere medgav, at de ud fra deres faglige forudsætninger kunne forsøge beskrive et råderum for en indvandringsstramning. Jura er nemlig ikke en eksakt videnskab med faste facit.

Men den betragtning har en anden

side, mener Christian Horst: "Man kan komme i en ubehagelig konflikt, hvis man som forsker bliver spurgt, om retskrav ved familiesammenføringer kan afløses af skøn? Så bevæger man sig ind i et felt, hvor stramninger kan være i konflikt med ånden i lovgivningen eller i strid med internationale konventioner".

Derfor kan forskerne kun svare ved at sende spørgsmålet videre til politikerne: Vil I ophæve retssikkerheden, lyder Horsts reaktion: "Og når forskerne så stiller det mod-spørgsmål, kan du være sikker på, at vi bliver betragtet som 'halal-hippier' eller 'konventionsfundamentalister'...".

DPU-lektoren mener, at de saglige indlæg havde svære betingelser, mens Deadline eftersøgte interviewofre:

"Diskussionsbetingelserne i den danske valgkamp har været låst fast i en diskussion om Os danskere kontra Dem etniske. Det var rammen, og det har været meget svært at få plads til at bryde ud af den ramme og komme med længere forskerredegørelser i nyhedsmedierne".

Mehmet Necef:

Angst for den folkelige scene

Lektor **Mehmet Necef** - *der er af tyrkisk oprindelse og dermed et attraktivt interviewoffer for nyhedsmedierne* - var ude at rejse, så han blev ikke spurgt af Deadline:

"Jeg kan godt forstå Deadlines problem og er enig med Connie Hedegaard i det aspekt. Offentligheden har brug for forskere, som - uafhængigt af stemmer - kan komme med uafhængige indlæg. Som fx mit forslag om at justere minimumslønnen for at få flere indvandrere ud på arbejdsmarkedet og bort fra offentlig forsørgelse. Sådant et forslag ville politikere fra de store midterpartier aldrig foreslå, fordi det bliver betragtet som et angreb på velfærdsstaten".

Mehmet Necef har en forklaring på, at forskerne holder sig tilbage: Debatten foregår på to forskellige scener med hver sine spilleregler, smag og sensitiviteter. På den akademiske scene skal man vise forståelse og forklare, og det tenderer til lovprisning af det frugtbare multikulturelle samfund, og at indvandring kun har "godheder og dejligheder".

"Den anden scene - den folkelige, som politikerne bevæger sig i - er anderledes kontant og taler (mest) om omkostningerne. Og en akademiker, som arbejder med et kontroversielt emne, er bange for at blive taget til indtægt for disse synspunkter og er derfor tilbageholdende med at optræde", forklarer han.

Journalistikkens problem

Når Deadline havde svært ved at finde forskere, som ville optræde, kan det også hænge sammen med journalistikken:

Nina Smith: "Prøv at vende det om: Da jeg var ung og uerfaren, oplevede jeg masser af gange, at journalisterne skrev noget andet, end det jeg havde sagt. Jeg oplever også, at journalister ringer til mig for at få bekræftet deres egen vinkling, og når jeg ikke bekræfter den, så bliver jeg uinteressant! Men det største generelle problem er nok, at når man bliver interviewet 5-10 minutter om en sag, så klippes éns nuancer ud. Og pludselig bliver det så svært at begå sig. Det giver ulyst til at deltage ..."

Mehmet Necef: "Jeg er træt af at blive ringet op, både tidligt og sent, for at de kan få "kommentarer". Om dagen bliver forskningskoncentrationen afbrudt. Man bliver interviewet i 15-30 minutter, og næste dag føler man sig misbrugt, fordi der bare kommer to eensidige sætninger ud af det".

Han har fået en flegmatisk holdning til mediernes: "Det er gået op for mig, at journalisterne opfatter mig som en vare, der skal stå til rådighed! De har en deadline og skal fikse en dramatisk vinkel på et eller andet i dag og går så videre med noget helt andet i morgen. Det kunne jeg måske være interesseret i, jo, hvis jeg var

politiker. Men jeg er altså forsker", siger SDU-lektoren. "Jeg ved da godt, hvor min løn kommer fra. Vi er forpligtet, så længe det ikke går ud over indholdet. Men jeg ønsker også at kunne sige nej uden at blive opfattet som et arrogant røvhul, som snakker mandarinsprog, som er politisk korrekt og ser ned på folk".

Deltagelse er en prioritering

Nina Smidt er meget kritisk med, hvornår hun deltager og hvornår hun ikke deltager: "Der er en personlig tidsfaktor: Vil jeg prioritere en konkret deltagelse såvel i forhold til mit privatliv som min forskning? Jeg vil heller ikke overeksponeres: Man skal passe på, at man ikke bliver 'forbrugt'", siger hun, som indrømmer en forkærlighed for aviserne:

"På direkte TV - fx Deadline - kan der ikke klippes i dine udsagn, men jeg optræder nødtigt i bandede indslag. Og når jeg bliver interviewet til aviserne i mere kontroversielle sager, stiller jeg krav om at godkende det, de citerer mig for. Og har man indledningsvist betinget sig det, har man ingen problemer med avisjournalistikken".

Mehmet Necef er også begyndt at stille krav: "Jeg optræder helst direkte (på TV), i singleinterviews eller hvor jeg bliver citeret i større sammenhænge. Jeg er holdt op med at give korte "kommentarer"."

Ikke bange for straf af "systemet"

Connie Hedegaard antyder, at én af forskernes grunde til at holde lav profil er en selvcensur, der kommer af, at politikerne, som fodrer forskerne økonomisk, kan blive skiftet ud, og at man skal undgå at støde dem!

Hverken Nina Smidt, Mehmet Necef eller Christian Horst tror, at forskere holder sig tilbage af angst for at blive ildeset af systemet, ministerierne, forskningsrådene m.fl.

Necef: "Det er ikke for at holde sig gode-venner-med, at forskere holder sig tilbage. Vores forskning er ikke afhængig af ministerierne. De fleste forskere er fastansatte, og akademikermiljøet er ret beskyttet, navlepillende og navlebeskyttende. Selvcensur handler nærmere om, hvad andre forskere vil sige ...".

Horst: "Man skal selvfølgelig foretage sine strategiske overvejelser. Forskningen skal have substans, når man lufter den. Det er dog ikke angst for 'systemet', der holder folk tilbage. Ministeriet har jo for eksempel ikke indflydelse på forskningsrådenes faglige vurderinger ..."

jo

Se debatten næste side om tavse intellektuelle i England

Intellektuelt tomrum

I USA er den der, men i Storbritannien mangler der en offentlig intellektuel debat med bid i. Årsagen er det stigende pres på universiteterne og den endeløse konkurrence om forskningspenge, mener Frank Furedi

Ved et seminar om universiteternes fremtid for nylig udtalte en højtstående administrator, som var det en banal kendsgerning, at "tanken om videregående uddannelse for uddannelsens skyld alene er uholdbar". Deri var alle tilsyneladende enige.

Det blev påpeget, at de studerende i det store og hele var interesserede i erhvervsrettede uddannelser, og at staten forventer, at universiteternes udbud er relevant med hensyn til samfundets behov. Selv på kandidatstudierne er man efterhånden ved at gå væk fra at pleje det akademiske til fordel for erhvervsretningen. Enhver betænkelighed, man måtte have om denne stigende tendens, fejles som regel til side som et udtryk for elitær nostalgi hos et fåtal puritanere, der er for bange til at forlade elfenbenstårnet. Tanken om, at universitetet bør defineres i kraft af sit intellektuelle projekt, bliver ligeledes afvist af opinionsdannere uden for universitetsverdenen.

Forleden var der en ungdommelig *netværker* fra en eller anden tænketank, der holdt et improviseret foredrag for mig om, hvorfor "sådan nogle lærde som jer" er overflødige. Han påpegede, at "*policy er langt det vigtigste*", hvilket er grunden til, at alle "de store ideer" hidrører fra folk som ham selv. Det står klart, at vi befinder os midt i en meget ensidig debat om universitetets væsen. Den er ensidig, fordi tilhængere af det klassiske universitetsbegreb kun gør sig bemærket i kraft af deres fravær eller tavshed. Desuden er den misforstået, fordi emnerne ofte bliver forvrænget af den måde, de præsenteres på. Navnlig den skarpe opdeling mellem *policy* og *elfenbenstårn* har brug for at blive imødegået.

I USA diskuterer man på en helt anderledes saglig måde universiteternes og de intellektuelles roller i samfundet. De, der forfægter ideen om den offentlige intellektuelle, fremfører, at akademikere, der står med det ene ben på universitetet og det andet ude i offentligheden, har en vigtig rolle at spille, idet de står i en position, hvor de på tilgængelig vis kan formidle forskning ud til en bred offentlighed. De, der er imod, frygter, at et skred væk fra universitetet i retning af en mere offentlig rolle kommer til at medføre nedsat kvalitet i forskning og undervisning.

Denne debat formes af en række forskellige påvirkninger. På mange universiteter har man ligefrem opfordret til, at der

deltages i den offentlige debat. En sådan støtte til *den offentlige intellektuelle* motiveres tilsyneladende af overbevisningen om, at det er bydende nødvendigt med en høj medieprofil, hvis man skal gøre sig håb om at sikre institutionens levedygtighed. På et marked præget af skarp konkurrence kan en synlighed i medierne medvirke til, at det enkelte universitet tegner sig skarpere og udvikler sig. Institutioner som f.eks. University of Chicago har forsøgt at koble nogle af deres kandidatstudier sammen med en målsætning om at uddanne folk til at indtage en rolle i den offentlige debat. I Chicago er man *stolt af* de mange offentlige intellektuelle, der er tilknyttet universitetet, heriblandt John Dewey, Susan Sontag og Allan Bloom. På Florida Atlantic University i Boca Raton er man gået et skridt videre og har grundlagt et ph.d.-program i intellektuel virksomhed i medierne.

Den slags støtte fra oven til den offentlige intellektuel kan fortolkes som et forsøg fra myndighedernes side på at finde en ny rolle til universitetet. Jeffrey Williams, der underviser i engelsk ved University of Missouri, mener, at besyngelsen af den offentlige intellektuelle i virkeligheden blot er "akademikernes egen selvskabte myte, der har til hensigt at legitimere universiteterne på ny". Ligesom i Storbritannien frygter man på mange universiteter i USA sin egen irrelevans. Ved at vise relevansen af det, man laver, forsøger nogle at vise, at deres arbejde faktisk har betydning.

Det er ikke bare myndighedernes pragmatiske dagsorden for universiteterne, der har præget debatten. Mange universitetsansatte er virkelig bekymrede, hvad angår deres rolle som intellektuelle. I en tid, hvor universiteterne i stigende grad styres af management-principper, kan det være vanskeligt for den bekymrede akademiker overhovedet at komme til orde. Den debat, der blev sat i gang ved genoptrykkningen af Russell Jacobys bog *The Last Intellectual*, tyder på, at mange universitetsansatte nærer dybe bekymringer for deres forhold til det øvrige samfund. Jacobys bog sætter spørgsmålstejn ved universitetsforskerens intellektuelle præstationer. Det er ikke nogen klagesang om gode, gamle dage, men et "opråb til de lærde om at generobre folkesproget og atter gøre sig gældende i det offentlige liv".

Det kommer ikke som nogen overraskelse, at debatten om akademikerens

rolle er mere udviklet i USA end i Storbritannien. Lige siden 1980'erne har man på de amerikanske universiteter indtaget en central rolle i den politiske kontrovers. I Reagan-årene kom den humanistiske forskning under angreb på grund af sin politiske forskning, og et centralt tema i kulturkrigen var indholdet i universitetsuddannelserne. Mange af de offentlige intellektuelle med base i universitetsverdenen tages meget alvorligt. Folk som f.eks. Sontag, Henry Louis Gates, Edward Said og Noam Chomsky indtager en vigtig rolle i kulturdebatten såvel som den politiske debat i USA.

Situationen i Storbritannien er helt anderledes. Det er i hvert fald ikke ret meget, de britiske universiteter kan anklages for at være udklækningsanstalt for. **Den britiske intellektuelles offentlige rolle** er efterhånden så marginal som nogensinde før. Paradoksalt nok falder det britiske universitets forsvindende rolle i samfundslivet sammen med massiv udvidelse, hvad angår de videregående uddannelser generelt. Nu om dage er det mere sandsynligt, at ordet 'intellektuel' forbindes med begrebet 'ejendomsrettigheder' end med en levende akademiker.

Nedgangen, hvad angår det britiske universitets intellektuelle rolle, har ikke noget med elfenbenstårnet at gøre. Universiteterne er mere udsat for eksternt pres end tidligere. Forskningsarbejdet bestemmes af politiske krav. Bevillingsorganerne kæder eksplicit forskningsmidler sammen med egen politisk dagsorden. Politisk pres om at omdefinere universitetet i retning af et middel til social inklusion er dominerende på campus.

Universitetsledere i Storbritannien opfordrer deres ansatte til at være aktive i medierne – ikke som intellektuelle, men som *eksperter*. Men eksperter er jo ikke nødvendigvis intellektuelle, da sidstnævnte antages at have intellektuelle interesser, der går langt ud over egen forskning. Nogle ledere forsøger aktivt at hindre de ansatte i at påtage sig en bredere rolle. En kollega ved et britisk universitet blev således kritiseret for at have skrevet et læserbrev til en avis om et emne, der lå

Talkshow, eksperter eller intellektuelle - Furedi skabte debat i England:

"Furedi maler et for rosenrødt billede af tilstanden i USA og for blegt et billede af Storbritannien. Som USA-født oplever jeg det amerikanske intellektuelle liv som elitært. Akademiske indlæg er meget mindre respekteret i USA end i Europa. I USA skal man tilhøre den absolutte topklasse af professorer for at få adgang til medierne. I sammenligning høres mere almindelige britiske akademikere i den engelske offentlighed"

Sociologiprof. Steve Fuller, Warwick

"Det mest sørgelige aspekt ved marginaliseringen af den britiske intellektuelle er det sker under dække af en skjult indforståelse. Universiteterne har indoptaget management-ethos'et og det stivnede autonomi og intellektuelle liv.

I dag modtog jeg en e-mail fra en opvakt, kritisk ph.d.-postgraduate, som - efter at have oplevet drejningen mod management på universiteterne - besluttede at arbejde videre i erhvervslivet. Alarmenerende nok, fortæller han nu, at han har meget mere spillerum i bankverdenen end han havde som universitetslærer"

Vanessa Pupavac, School of Politics, Nottingham.

"Der er tre nøgleproblemer, som kan forklare, hvordan den snævert fokuserende akademiske 'ekspert' har afløst den offentlige intellektuelle: Det britiske universitet sammenblender vidensformer, dvs. at man accepterer penge fra for eksempel medicinalbranchen for at finansiere medicinsk forskning. Der er sket en bureaukratisering af universitetslivet, som har understøttet pengegørelsen af intellektuelle aktiviteter. Der er opstået en lydighedskultur og misfornøjelse finder ikke altid fælles kanaler.

Hvis vi ikke modstår disse processer er det et spørgsmål, hvor længe universitetet vil være et sted for uafhængige tanker og for magtkritik.

David Slater, Loughborough University.

"Furedis fremhævelse af intellektuelle som Susan Sontag, Noam Chomsky m.fl. er vildledende, når han skriver, at de spiller en vigtig rolle i den kulturelle og politiske debat i USA. Intet er længere fra sandheden.

Vi søger sandheden, offentligheden søger Oprah! En USA-professor bad for nylig sine studenter identificere en offentlig intellektuel. De valgte talkshow-værten Oprah Winfrey - fordi Oprah er på tv og derfor en offentlig figur. Hvad angår det intellektuelle, så lufter hun sine synspunkter, tager standpunkt og taler ligefremt.

Gælder det samme i England? Furedi siger nej, men I har også jeres Oprahs. De er kunstnere, ikke akademikere. Her har I kategoriseret korrekt, mens vi ikke gør i USA.

Craig A Hamilton, English Studies, Nottingham

"Få af Englands Nobelpris-vindere er eller var 'offentlige' intellektuelle. De fleste af dem levede i det dulgte. Selv i dag er det ukendte for offentligheden.

Fonds-institutioner ønsker akademikere i det offentlige øje, fordi det gør det nemmere at rejse penge. Politikerne ønsker dem, fordi - og det er menneskeligt - de vurderer folk efter deres succeskriterier. Nogle universiteter ønsker profiler, fordi det tiltrækker publicitet og derfor flere og bedre studenter. Journalister kan lide akademikere, fordi de skal producere linier.

Fint. Men den offentlige arena er farlig. Gør noget godt, men mangler tolerance over for den akademiske opdagelses langsomme, mere pinefulde proces.

Det er ikke det primære job for universiteter at komme i medierne. Det er at forske og undervise. Politikere og mange andre vil aldrig forstå dette, men det er fordi de ikke forstår, hvad universiteter er til for".

Andrew Oswald, Økonomi, Warwick

uden for hans ekspertiseområde - han havde kritiseret bombningen af Irak, hvilket man åbenbart ikke ment en samfunds-forsker kunne udtale sig kvalificeret om.

Man kan fremføre det synspunkt, at den management-tankegang, der hersker over universiteterne, efterhånden har nedbrudt grundlaget for en kultur, der bygger på kritisk tænkning. Det er langt mere sandsynligt, at den endeløse konkurrence om forskningsmidler giver anledning til konformitet over for bevillingsmyndighedernes præferencer end til at udfordre tingenes tilstand. Det er højst tænkeligt, at en eksternt formuleret dagsorden for forskningen ender bl.a. med at svække intellektuel uafhængighed. Men det er netop i kraft af deres uafhængighed, at de lærde kan yde deres mest positive bidrag. Jacobys definition på en intellektuel som en "uforbæderligt uafhængig sjæl ansvarlig over for ingen" står i direkte

modsigelse til den britiske akademiker, der tvinges til at være ansvarlig over for

alle og enhver. Jacobys definition er en smule idealistisk, men den er i hvert fald med til at fremhæve den afgørende forskel mellem uafhængighed og intellektuelt fremskridt.

Det handler i grunden ikke om, hvorvidt universitetsforskere har en offentlig rolle at udfylde. Spørgsmålet er, om de skal indtage den rolle som eksperter eller som intellektuelle. Forskerne kan bidrage væsentligt til den politiske debat, men ikke hvis de accepterer den kortsigtede vision, der bliver fastsat af politikerne og deres dagsorden. Den politiske debat er et flersidigt begreb, der kræver seriøs intellektuel overvejelse. At engagere sig i den kræver, at man undersøger et problem til bunds. Ellers ender akademikernes bidrag blot med at befæste trivialiseringen af den offentlige debat.

Vi har brug for offentlige intellektuelle. Men for at den intellektuelle debat kan trives kræves, at vi også har vores eget uafhængige rum. Ikke et elfenbens-tårn, vi kan gemme os i, men institutioner, der ikke skammer sig over, at det somme tider kan være givtigt at udvikle ideer, bare fordi det er spændende.

Sociologen Frank Furedi er docent ved University of Kent i Canterbury, England.

Oversættelse i uddrag fra THES 05-10-01 ved Martin Aitken

Den skjulte danske forskning

Danmarks Elektroniske Forskningsformidling - en fortsættelse af Danmarks Elektroniske Forskningsbibliotek

Projektet **Danmarks Elektroniske Forskningsbibliotek (DEF)** har siden 1999 haft til mål at omstille håndtering af overvejende papirbårne medier til elektroniske. Det er et af de helt store projekter med en bevilling på 209 mio. kr. over 5 år. Til sammenligning råder Det kongelige Bibliotek årligt over kun ca. 159 mio. kr.

Man skulle tro, at forskningsrelaterede forhold ligger under Forskningsministeriet, som er en stor bidragsyder til projektet. Men af historiske grunde er DEF kommet til at ligge under den anden bidragsyder, Kulturministeriet, for administrativt at være sammen med de øvrige biblioteker. Det har haft stor betydning for projektets ledelse, da der i det daglige arbejde stort set kun har været bibliotekarer - men ingen forskere - til at sætte mål og midler.

Forskningsverdenens mulighed for at have indsigt med projektet har samtidig været begrænset. Projektets hjemmeside (indeholder stort set ingen af de relevante mødereferater. I projektets første 3 år havde hver side et link til 'debat', men dette link har aldrig fungeret; ved en nylig revision udgik debatdelen helt. Viljen til åbenhed og debat har i realiteten ikke været ret stor.

Projektet ophører med udgangen af 2002, og det er nu tiden til at tage stilling til projektets eventuelle fortsættelse.

Der har været mange gode underprojekter. Mange biblioteker har kunnet anskaffe IT-udstyr, og der er igangsat retrokonvertering af hidtidige papirbårne kataloger, for at nævne nogle.

Der har dog også været brugt midler, som set fra dansk forsknings side ligner spild. F.eks. vil der i alt blive brugt op mod 30 mio. kr. til køb af udenlandske licenser. Driftsudgifter bør ikke betales af et udviklingsprojekt.

Det må bemærkes, at udenlandske licenser er absolut fornuftige inden for natur- og lægevidenskab, hvor en blind-

tarm og en kemisk formel er den samme over hele verdenen. I forvejen betaler de danske biblioteker selv årligt licenser for 110-120 mio. kr.

Hos humaniora og samfundsvidenskab er nytten derimod ringere, og i hvert fald er det et uforholdsmæssigt stort beløb i støtte til udenlandske erhvervsvirksomheders promovning af overvejende udenlandsk forskning. Kun et par enkelte dansksprogede tidsskrifter bliver fuldtændig indekseret, og ingen foreligger i fuldtekst.

Den kuldsejlede DANDOK-base over dansk forskning (nu Den Danske Forskningsdatabase) har DEF ikke givet ret megen opmærksomhed. Sidste år udtrykte lederen af DEF, Bo Øhrstrøm, tilfredshed med antallet af basens daværende besøgende - 6.000 på et halvt år. For en sammenligning: den smalle emneportal/elektroniske tidsskrift 'Nyt om arbejdsliv' drevet og betalt af forskere selv, har flere besøgende.

Udviklingsmidler til basen er på kun 1,4 mio. kr. - langt under 1% af DEF's midler er altså brugt på specifikt at fremme dansk og dansksproget forskning.

Her havde været plads til visioner. Med projektets midler kunne man langt om længe etablere den database over hele den danske forskning, der er blevet talt om i årtier. Al dansk offentlig betalt forskning kunne ligge on-line: alle doktor- og Ph.d.afhandlinger, tidsskriftsartikler, rapporter og anden grå litteratur kunne være tilgængelig efter modellen fra HighWire Press med fri og gratis adgang.

Basen kunne støtte danske forskere gennem den eksponering, deres værker vil få både nationalt og internationalt, men også ved at de selv kan blive opmærksom på andre danske værker, som amerikanske eller tyske bibliografer med garanti ikke vil bruge tid på at indekser eller overhovedet evner, hvis værkerne er skrevet på dansk. Basen kan blive et red-

skab, som et lille sprog- og kulturområde må have for at modvirke den engelsksprogede dominans.

En brugbar forskningsbase er selvfølgelig et større projekt i sig selv. Det kræver mange forskellige fagmiljøers medvirken, når et værk skal beskrives og registreres jfr. f.eks. DANDOKs notat nr. 15, "Information og dokumentation inden for humaniora".

Det kræver folk med vilje og visioner at få realiseret.

Det er oplagt, at dansk forskning har brug for at projektet fortsætter efter 2002. Der tales om at udvide projektet til også at omfatte folkebiblioteker og undervisning, men med en sådan udvanding vil målet med at støtte forskningen mistes af syne.

Tværtimod bør **DEF II** have en stærk overordnet styring med et flertal af videnskabsfolk, så forskningens interesser bliver det primære.

Der bør også sættes kraftigere ind omkring kommunikationen tæt på forskerne. I forskningsformidlingens fødekæde sidder redaktører af tidsskrifter og tilsvarende formidlere i meget vigtige positioner, som bør støttes og udvikles.

Den første DEF blev tænkt i en tid med centrale databaser. DEF-II bør lanceres efter erfaringer med Internettets dynamik og decentrale natur under navnet **Danmarks Elektroniske Forskningsformidling** for at angive, at det drejer sig om at formidle forskning, ikke nødvendigvis at støtte biblioteker. Hvis ledelsen fortsat ville have dominans fra bibliotekssektoren, kunne man risikere at forældede infrastrukturer blev cementeret.

Der er lang vej endnu inden der er udviklet en optimal model for forskningens kommunikation i den nye IT-alder. Derfor et DEF II med vægt på forskning, tak.

(se www.nyt-om-arbejdsliv.dk)

Redaktør Jørgen Burchardt

IDA's hovedbestyrelse sagde nej til FORSKERforum

En afskedskommentar rettet til især ingeniørlæserne af FORSKERforum

Af JENS HEIDE, IDAs universitets- og forskningsansatte

IDAS hovedbestyrelse har besluttet, at IDA trækker sig ud af det redaktionelle samarbejdet om FORSKERforum fra årets udgang. IDAs medlemmer vil dog fortsat kunne abonnere på bladet. Jeg vil kraftigt **opfordre alle ingeniører til at forny deres abonnement**, når girokortet udsendes først i det nye år, og interesserede læsere i at tegne nyt abonnement (*årsabonnement 150 kroner - tilmelding pr. mail til: kartotek@ida.dk*).

Prisen er uændret fra i år. Godt nok vil IDAs synspunkter ikke længere være systematisk repræsenteret i bladet, men ingeniørstoffet vil stadig blive dækket af redaktionen - og bladet er fortsat det eneste blad, der systematisk dækker universitets- og sektorforskningsområdet.

Det er utroligt bittert, at ingeniører ansat med undervisning og forskning ikke længere kan deltage i samarbejdet om bladudgivelsen. Vi arbejder i politisk betændte sektorer, som *alle* føler sig berettiget til at have en mening om, og hvor kritikernes kvalifikationer og indsigt nærmest er en hæmsko! Nu er vores mulighed for at tage til genmæle mod de mest uhyrlige påstande brutalt blevet stoppet. Det lover ikke godt for ingeniøruddannelserne og den teknologiske forskning i fremtiden. For ikke at tale om de ansatte i sektoren.

Er samarbejdet så blevet stoppet fordi IDA skal spare penge? Nej! Hidtil har IDA kun betalt for at deltage i redaktionen, medens medlemmerne selv har måttet betale for at modtage bladet. Så IDA sparer i 2002 kr. 90.000!

Hvad gør de i andre organisationer? I Magisterforeningen og DJØF dækker det almindelige kontingent **både** for deltagelse i redaktionen og medlemmernes abonnement. Magisterforeningen betaler endog dobbelt bidrag til redaktionen (for både universitetsafdelingen og for forskningsinstitutionsafdelingen). Psykolog-

foreningen sender bladet gratis til sine medlemmer i sektoren og Lægeforeningen tilbyder snart gratis abonnement til sine medlemmer.

Hvorfor har hovedbestyrelsen så opsagt sin deltagelse i samarbejdet. Er det formandens negative indstilling? Nej formandens indstilling var, at IDA skulle indgå en aftale, der var uopsigelig i tre år.

Var det så de relevante politikformulerende udvalg der sagde nej? Både formanden for Teknologi- og Forskningsudvalget og formanden for Kompetence- og Uddannelsesudvalget støttede, at vi fortsatte samarbejdet, idet de bl.a. mente, at FORSKERforum også bliver læst af en bred kreds af beslutningstagere inden for området.

Hvad er der så gået galt? Tilsyneladende er **hovedbestyrelsens flertal gået i selvsving** og har opfundet to præmisser, der kunne underbygge deres forudfattede meninger. I referatet fra mødet kan man læse:

- "Det er en uholdbar situation, at IDA opererer med to universitetspolitiske talerør (FORSKERforum og IDAs egen universitetspolitik) der ofte er modstrid. Dette gælder især på det overenskomst-mæssige område" den anden præmis lyder - stadig ifølge referatet -

- "Bladets redaktionelle linje styres først og fremmest af Dansk Magisterforenings universitetsfraktion. Det vil være en meget vanskelig øvelse at ændre på dette forhold".

Begge præmisser er falske. Som IDAs repræsentant i redaktionen har jeg altid loyalt fulgt IDAs politiske linje, og jeg har da heller aldrig mødt kritik af mit arbejde. For det er da vel ikke sådan, at hovedbestyrelsen ikke tåler, at andre organisationer eller enkeltmedlemmer har deres egen politiske opfattelse, hvis den strider mod IDAs? Den anden præmis taler vist for sig selv. Der har altid været tale om et

ligeværdigt samarbejde mellem organisationerne, hvor ingen har domineret.

Endelig kan man læse i det officielle brev fra IDA til de to samarbejdspartnere: "Det var hovedbestyrelsens vurdering, at IDA's ønsker hvad angår den fremtidige interessevaretagelse på uddannelsesområdet, herunder interessevaretagelsen for de ansatte medlemmer ikke længere harmonerer med FORSKERforums formål og indhold. Desuden står IDAs udbytte af engagementet i FORSKERforum ikke mål med den økonomiske støtte og politiske indsats, IDA yder".

Gad vide, hvorfor IDA har politikformulerende udvalg og udvalg, der beskæftiger sig med interessevaretagelsen for de ansatte i sektorerne, når hovedbestyrelsen alligevel ved bedre end de ansatte medlemmer? **Ingen** af hovedbestyrelsens medlemmer er ansat i universitetssektoren.

Det har ofte været fremført, at det var unødvendigt for IDA at være med i FORSKERforum, vi har jo INGENIØREN. For det første har INGENIØREN mig bekendt ingen medarbejdere, der har til hovedopgave, at dække det forsknings- og uddannelsespolitiske område. For det andet bliver INGENIØREN ikke læst så systematisk af kredsen af beslutningstagere inden for området.

Er vi i den nye enhedsforening kommet i den situation, at hovedbestyrelsen vil udøve benhård topstyring, så alle aktiviteter skal indpasses i hovedbestyrelsens firkantede skabeloner?

Noget tyder på det. Også i andre dele af IDA ømmer man sig over hovedbestyrelsens hårdhændede behandling. Hvis det er måden, den nye enhedsforening skal fungere på, er der nok mange, der fortryder deres ja til sammenlægning ved urafstemningen sidste år.

En strandstol i fysik

Der findes så mange internationale konferencer, at forskeres ydersæson sagtens kan gå med workshops, receptioner, konferencemiddage og keynote speeches i forskellige eksotiske kulisser, konstaterer Harriet Swain

Himlen er høj i Venedig. Du har lige forladt dit hotel i det gamle augustinerkloster og skal til at finde en båd ud til en nærliggende ø. Senere på dagen vil du deltage i en rundvisning i Venedigs gamle bydel og bagefter drikke vin og spise karpapèr sammen med de nye venner, du har fået, fra rundt omkring i verden. Luksusferie? Ikke helt.

Rejsens egentlige formål i sommer for de 150 forskere var kvantumfysikken.

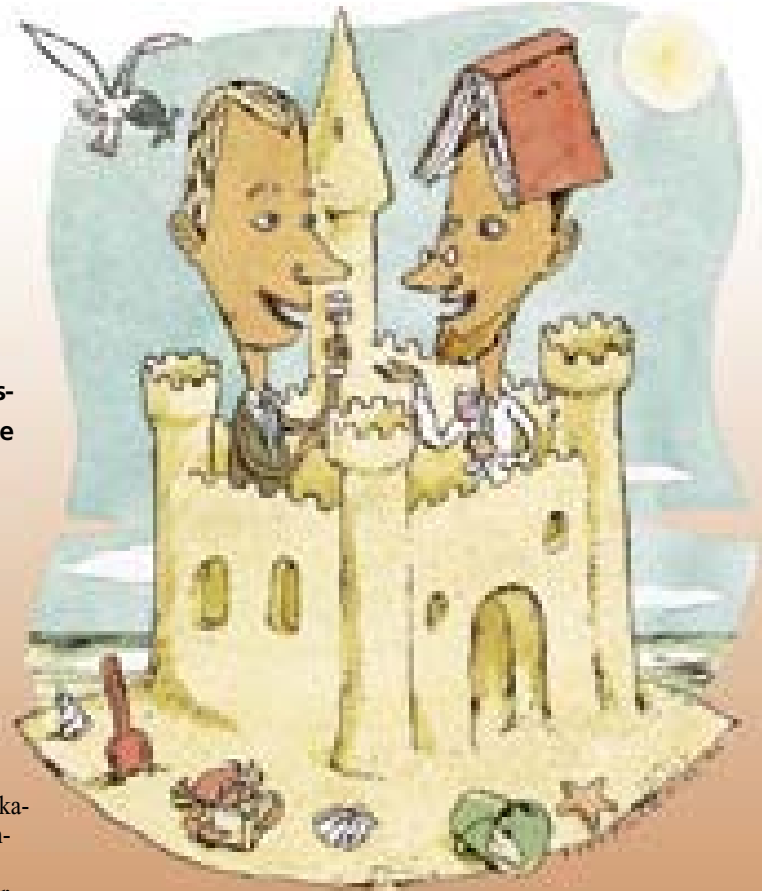
De internationale konferencer bliver stadig vigtigere i takt med et globalt perspektiv og et behov for at møde nye ansigter.

Nogle fagområder synes at foretrække mere eksotiske destinationer end andre. Astronomer mødes for eksempel ofte på Hawaii, hvor der meget bejljligt findes et internationalt center for astronomi. Påfaldende mange konferencer inden for fysik og kemi foregår i Skandinavien.

Men hvor attraktivt et sted er, afhænger af mere end bare overfladeglamour. En engelsk biofysikprofessor finder de skandinaviske konferencer særdeles nyttige og meget velorganiserede, hvorimod de amerikanske er for store til, at man kan etablere brugbare kontakter. En tidligere formand for den europæiske universitetskonference mener, at selv om storbyer som London og Berlin ofte er meget populære, så spreder deltagerne sig ofte for vidt omkring til at kunne netværke effektivt.

Der er også ulemper ved en attraktiv lokalitet. Som dengang spanske arrangører hyrede en guide til at hjælpe deltagerne med at finde vej mellem workshops forskellige steder i byen, men nogle - ved en fejl? - sprang på en byrundvisning! På et strandhotel på Malta var det nemmest at finde deltagerne på baren. Den slags oprørskhed kan kun imødegås ved at inkludere tilstrækkelig meget fritid i programmet, fortæller rutinerede arrangører.

Det er også vigtigt ikke at glemme den voksende "alternative conference", der består i ægtefæller, venner og diverse andre - som det ind imellem kan være svært at forhindre deltagerne i også at besøge.

Udflugterne, receptionen, måltiderne og konferencemiddagen er et helt nødvendigt element i at knytte venskaber og etablere kontakter. Disse aktiviteter bidrager til at fremme den internationale forståelse, selv om der kan være et kulturelt minefelt.

Sproget er for eksempel et ømt punkt. Engelsk er konferencesproget, men der er deltagere, som har svært ved at forstå eller bidrage - og store omkostninger til tolkning skal afvejes nøje.

Måltider udgør en anden potentiel kilde til utilfredshed. De spanske deltagere ved en større konference var forbløffede over, at deres landsmænd - arrangørerne - havde besluttet sig imod at servere vin ved frokosten, fordi man var bange for, at folk vil sidde og sove under eftermiddagens program. På mystisk vis var der alligevel vin ved måltidet, som blev afholdt kl. 15, mens det endnu rumlede i maven på de nordeuropæere, der var vant til en noget tidligere frokost.

Der er også problemer forbundet med forskellige levestandarder mellem deltagere fra forskellige lande. Østeuropæere har dårlig råd til at deltage, og de er underrepræsenterede. Ved konferencemiddagen udstilles forskelle i velstand, idet nogle deltagere og ledsagere her lufter det flotte tøj og de dyre smykker. Som oftest er det dog bare et spørgsmål om forskellige stil. Englænderne giver f.eks. ofte anledning til forfærdelse hos deres europæiske kolleger ved at vælge sandaler og t-shirt frem for habitten!

Men det skulle efter rutinerede konferencegæsters udsagn blot være problemer, som på ingen måde kan overskygge hensigten: At få nye ideer og netværk.

Kilde: Omarbejdet udgave fra THES 07/09/01 i Martin Aitkens oversættelse